

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний Факультет

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри фінансів

_____ **Андрій МУЗИЧЕНКО**
(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

_____ **Наталія ШВЕЦЬ**
(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему **«Оцінка інвестиційної привабливості підприємства»**

Спеціальність _____ 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

(код і назва)

Освітня програма _____ «Фінанси і кредит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми
к.пед.н., доцент

(підпис)

Лідія АВРАМЧУК

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**
к.е.н., доцент

(підпис)

Наталія ШЕВЧЕНКО

Виконав

(підпис)

Олександр ГУНЯ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., проф. _____ **Наталія ШВЕЦЬ**
(науковий ступінь, вчене звання)

“ ____ ” _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я

**ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ
ГУНЯ ОЛЕКСАНДРУ СЕРГІЙОВИЧУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність _____ 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
(код і назва)

Освітня програма _____ «Фінанси та кредит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Оцінка інвестиційної привабливості підприємства»

затверджена наказом ректора НУБіП України від “ ____ ” _____ 20__ р. № _____

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи _____

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні засади формування інвестиційної діяльності та привабливості підприємства.
2. Аналіз інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості та оцінка їх інвестиційної привабливості.
3. Покращення оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання “ ____ ” _____ 20__ р.

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

(підпис)

Наталія ШЕВЧЕНКО

**Завдання прийняв
до виконання**

(підпис)

Олександр ГУНЯ

Реферат

Магістерська кваліфікаційна робота на тему: «Оцінка інвестиційної привабливості підприємства» складається зі: Вступу, основної частини (Розділ 1. «Теоретичні засади формування інвестиційної діяльності та привабливості підприємства»; Розділ 2. «Аналіз інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості та оцінка їх інвестиційної привабливості» та Розділ 3. «Покращення оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості»); висновків, списку використаних джерел та додатків.

Магістерська робота включає: 80 с., _табл., _рис., _додатків,_ джерел.

Мета – поглиблення теоретико-методичних засад оцінки інвестиційної діяльності підприємств та надання практичних рекомендацій для покращення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Об'єкт дослідження – процес аналізу та оцінки інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних засад оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Використано такі методи дослідження: метод класифікації – для деталізації основних понять інвестиційного управління; методи аналізу та синтезу – для розкриття сутності інвестиційної діяльності; порівняльний аналіз; історичний та статистичний методи – для вивчення динаміки розвитку інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості; методи наукового узагальнення та абстрагування – для формулювання висновків і наукової новизни.

У першому розділі висвітлено теоретичні засади оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

У другому розділі проведено аналіз інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

У третьому розділі надано рекомендації щодо покращення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості.

Висновки узагальнюють ефективні та дієві засади оцінки інвестиційної діяльності та окреслюють практичні рекомендації щодо їх імплементації в підприємствах харчової промисловості України.

Результати роботи можуть бути використані при розробленні інвестиційної стратегії підприємств харчової промисловості України

Ключові слова: підприємство, інвестиції, інвестиційна привабливість, харчова промисловість.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність інвестування та його формування	6
1.2. Основи управління інвестиційною діяльністю підприємства	12
1.3. Методологія оцінки інвестиційної привабливості підприємства... ..	19
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ОЦІНКА ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ.....	28
2.1 Характеристика економічно-фінансового стану підприємств харчової промисловості	28
2.2. Формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості	35
2.3 Оцінка інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості	42
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ПОКРАЩЕННЯ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	51
3.1. Збільшення фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової промисловості	51
3.2. Формування моделі управління інвестиційною діяльністю на підприємствах харчової промисловості	57
3.3. Стратегія покращення оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану.....	64
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Харчова промисловість виступає однією з ключових та достатньо розвинених галузей економіки України, що функціонує на основі розгалуженої сировинної та виробничої інфраструктури, має значний кадровий потенціал і сформовану систему реалізації продукції. Разом з тим, унаслідок повномасштабної військової агресії, діяльність низки підприємств зазнала істотних ускладнень, зумовлених частковою втратою сировинної бази, пошкодженням або знищенням виробничих об'єктів, інфраструктурних вузлів, порушенням логістичних зв'язків, дефіцитом кваліфікованих трудових ресурсів, труднощами у забезпеченні енергетичними ресурсами, а також масовими випадками привласнення готової продукції з боку країни агресора.

Наслідком зазначених деструктивних процесів можна констатувати зниження обсягів виробництва продовольчих товарів, що створює критичну загрозу національній продовольчій безпеці. Водночас, харчова промисловість продемонструвала адаптивність, зберегла здатність оперативного відновлення своєї виробничо-господарської діяльності.

Забезпечення подальшого розвитку підприємств галузі та нарощування обсягів виробництва потребує реалізації активної та обґрунтованої інвестиційної політики, насамперед, на рівні окремих суб'єктів господарювання. Така політика має бути спрямована на підвищення стійкості самого підприємств, зниження інвестиційних ризиків та зростання економічної і соціальної результативності діяльності.

В умовах дії воєнного стану, економічних викликів та відсутності довгострокового планування актуалізується потреба у створенні системного підходу до управління інвестиційною діяльністю. Ефективне управління вимагає розробки відповідної методологічної бази, що включає формалізовані критерії і показники планування, реалізації та оцінювання результатів інвестиційної діяльності підприємства. Впровадження оцінки інвестиційної привабливості забезпечує можливість об'єктивного вимірювання ефективності інвестиційного процесу, підвищує якість прийняття

управлінських рішень, сприяє адаптації до змін зовнішнього середовища та, як наслідок, підвищує інвестиційну привабливість підприємств харчової промисловості.

Проблематика стратегічного управління інвестиційною діяльністю знайшла відображення у працях таких науковців, як: І. Бланк, Ф. Верона, О. Гуторов, О. Діба, Л. Докієнко, Н. Караван, В. Лановий, О. Наумов та інші. Теоретичні та методичні аспекти інвестиційного управління досліджувались на різних рівнях економічної системи. Окремі питання функціонування підприємств харчової промисловості у контексті інвестиційної діяльності були розглянуті у роботах В. Лагодієнка, А. Лисецького., М. Маліка, В. Немченка, В. Руденка, О. Сенишина, В. Страшинського, Е. Товстої та інших учених. Попри значну кількість публікацій, питання стратегічного управління інвестиційною діяльністю залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі.

Зміна економічного середовища, трансформація та адаптація зовнішніх і внутрішніх факторів інвестиційної діяльності зумовлюють необхідність перегляду існуючих підходів та розробку нових моделей реалізації інвестиційної політики підприємств, що обумовлює актуальність, наукову новизну та практичну цінність обраного напрямку дослідження.

Метою магістерського дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад оцінки інвестиційної діяльності підприємств та надання практичних рекомендацій для покращення інвестиційної привабливості підприємств в розрізі харчової промисловості України. Для досягнення зазначеної мети у дослідженні було поставлено й вирішено наступні теоретичні та прикладні завдання:

- ✓ визначити економічну сутність інвестування та умови його формування;
- ✓ привести та проаналізувати основи управління інвестиційною діяльністю підприємства;
- ✓ описати і дослідити методологія оцінки інвестиційної привабливості підприємства;

- ✓ надати детальну характеристику економічно-фінансового стану підприємств харчової промисловості;
- ✓ виокремити формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості;
- ✓ надати обґрунтовану оцінку інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості;
- ✓ привести можливі варіанти і сценарії збільшення фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової промисловості;
- ✓ обґрунтувати формування моделі управління інвестиційною діяльністю на підприємствах харчової промисловості;
- ✓ запропонувати стратегію покращення оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження виступає процес аналізу та оцінки інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів формування і впровадження ефективних інструментів стратегічного моніторингу у сфері інвестиційної діяльності підприємства.

У процесі реалізації поставлених завдань були використані метод класифікації – для деталізації основних понять інвестиційного управління та встановлення між ними логічних зв'язків; методи аналізу та синтезу – для розкриття сутності інвестиційної діяльності; порівняльний аналіз – для систематизації практичного досвіду впровадження моделей моніторингу; історичний та статистичний методи – для вивчення динаміки розвитку інвестиційної діяльності підприємств галузі; методи наукового узагальнення та абстрагування – для формулювання висновків і наукової новизни.

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, 3-х розділів, списку використаних джерел та Додатків, робота налічує 100 сторінок, 17 таблиць і 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність інвестування та його формування

В сучасних умовах розвитку світової економіки та економіки України, в тому числі, інвестування набуває все більшого значення як ключовий механізм забезпечення сталого економічного зростання, модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності, конкретно у випадку з економікою України – як метод ефективного повоєнного відновлення бізнесу в тому числі. Інвестиційна стратегія, в свою ж чергу, відіграє визначальну роль у системі довгострокового планування діяльності підприємства та забезпечує узгодженість управлінських рішень в межах його розвитку. Зважаючи на те що інвестування (за класичним трактуванням) передбачає довготермінове розміщення капіталу [1], саме стратегія у цій сфері виступає інструментом, який визначає основні орієнтири розширення виробничого потенціалу підприємства шляхом створення й оновлення основних фондів, а також нематеріальних ресурсів, включно з інтелектуальними активами. Такий підхід є критично важливим для підтримки функціональної стабільності будь-якого суб'єкта господарювання, а в контексті харчової промисловості є взагалі стратегічним пріоритетом.

Розробка інвестиційної стратегії передбачає формулювання пріоритетних напрямів фінансування, прогнозування необхідних обсягів вкладень, визначення джерел фінансового забезпечення, а також встановлення календарних меж реалізації запланованих заходів. Водночас, важливим є визначення співвідношення між інвестиційними ресурсами, що можуть бути залучені і довгостроковими цілями розвитку підприємства. Це, в свою чергу, спричиняє певну методологічну колізію: з одного боку, масштаб інвестиційного процесу є похідним від обраної стратегії розвитку, а з іншого

— саме доступний обсяг капіталовкладень визначає досяжність стратегічних цілей.

Наукова дискусія з цього питання триває, наприклад, Д. Йоргенсон [2] акцентував свою увагу на тому, що інвестиційна поведінка підприємств визначається умовами зовнішнього середовища, оцінкою ринкової вартості бізнесу та рівнем очікуваного доходу у стратегічній перспективі. В даному контексті ключовим фактором виступає інвестиційна спроможність підприємства. В межах альтернативного підходу, авторами якого Р. Нові-Маркс, О. Каут, С. Дунайчук [3, 4] стверджується, що кінцева сума інвестованих ресурсів залежить не лише від наявних фінансових інструментів, а й від стратегічних орієнтирів, які ставить перед собою підприємство.

У національному правовому полі поняття «інвестиції» та «інвестиційна діяльність» регулюються Законом України «Про інвестиційну діяльність» №1560-ХІІ [5]. Згідно його положень, до інвестицій належать як матеріальні, так і нематеріальні цінності, що вкладаються в об'єкти господарювання з метою отримання доходу або досягнення інших ефектів — соціального чи екологічного характеру. Інвестиційна діяльність, відповідно, трактується як процес реалізації таких вкладень фізичними особами, юридичними особами та державними органами.

Однак, слід зазначити, що законодавче поле, хоч і охоплює широке трактування самого поняття «інвестування» проте, не містить чітких дефініцій щодо термінів «інвестиційна стратегія» та «інвестиційна політика» або «моніторинг інвестиційних процесів». У зв'язку з цим зазначені категорії розглядаються в межах наукових підходів та концептуальних моделей, запропонованих різними дослідниками. У результаті цього відсутність єдиного підходу до тлумачення ключових понять призводить до варіативності інтерпретацій у науковому середовищі. Часто погляди економістів відрізняються від офіційного законодавчого трактування, що вимагає подальших теоретичних узагальнень і розробки уніфікованих підходів до дослідження інвестиційної діяльності підприємств та оцінки привабливості.

Необхідним, на нашу думку, є виокремлення ключових та визначальних, водночас і відмінних з наукової точки зору, поглядів на економічну сутність інвестування, таблиця 1.1, нижче.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «економічні інвестиції» різними авторами

Автор, колектив авторів	Визначення
ЗУ «Про інвестиційну діяльність»	Всі типи майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.
В. В. Білик	Інвестиції як вкладення майна (майнових та інтелектуальних ресурсів) з метою отримання прибутку або досягнення економічного та (або) соціального ефекту.
Л. Сук	Інвестиції — це грошові, валютні, матеріальні та інші (цифрові в тому числі) блага та ресурси, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності в мету отримання корисного ефекту.
М.Гобрей	Автор аналізує різні визначення інвестицій як економічної категорії та підкреслює, що інвестиційний процес являє собою розвиток форм вкладення капіталу із врахуванням ролі держави, правового середовища, тощо.
І. Новаковська, Н. Мединська	Поточні витрати на виробництво нових капітальних благ: будівель, обладнання, інфраструктури.
О. Терещенко	Інвестиції — це вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку або досягнення іншого ефекту.
В. Геєць	Форма використання капіталу, яка забезпечує приріст вартості в майбутньому, ґрунтуючись на принципі відкладеного споживання.
П. Самуельсон, В. Нордгауз	Інвестиції — це поточні витрати на виробництво нових капітальних благ: будівель, обладнання, інфраструктури.

Джерело: узагальнено автором на основі [5,6, 41-43, 53,58].

Вивченню як теоретичних, так і практичних аспектів, пов'язаних із інвестиційною діяльністю, приділено значну увагу у працях багатьох науковців, зокрема, як стверджує О. Бланк [6] розмаїття підходів до проблематики інвестування дозволяє умовно класифікувати наукові джерела за кількома основними напрямками, а саме:

1. Першою з переліку є методологія досліджень, котрі зосереджені на зв'язку між інвестиційною активністю та ринковою оцінкою підприємства. Одним із базових, в даному випадку, підходів є аналіз інвестицій через призму їх впливу на вартість бізнесу. У цьому контексті слід згадати гіпотезу

Дж. Тобіна, згідно з якою важливою індикативною величиною виступає співвідношення між ринковою капіталізацією компанії та балансовою вартістю її активів [7–10]. Разом з тим, застосування цього підходу обмежується низкою передумов: необхідністю відкритого обігу акцій компанії на фондовому ринку, наявністю досконалої конкуренції в галузі, однорідністю виробничої функції.

2. Праці, що аналізують вплив економічних та інституційних детермінант на обсяг інвестицій. Наукові дослідження виявили суттєвий вплив таких показників, як прибуток, операційний cash flow, податкове навантаження, умови кредитування та інші фактори на інвестиційну динаміку підприємств [15, 16]. Вплив інституційних умов варіюється в залежності від національних особливостей, що зумовлює відмінності у поведінці інвесторів у різних країнах [18]. При цьому масштаб підприємства також має значення: для великих компаній ключовим є доступ до зовнішніх фінансових ресурсів, тоді як малі фірми здебільшого залежать від власних коштів [19].

3. Дослідження впливу ризиків і невизначеності на інвестиційну поведінку. Учені Дж. Фердерер, В.Госал та Л. Лунгані [24–26] намагалися кількісно оцінити, як нестабільність середовища впливає на активність компаній. Проте однозначної думки у цій площині досі немає.

4. Аналіз підходів до формування оптимальної інвестиційної стратегії. В умовах конкуренції та нестабільної кон'юнктури ринку, підприємства можуть відтермінувати інвестиційні рішення до настання стабільніших періодів. Стратегія інвестування великих підприємств нерідко формується з урахуванням грошово-кредитної політики держави — зокрема, через інструменти облікової ставки або за рахунок пільгових механізмів стимулювання інвестицій, які надаються певним галузям [37, 38].

Варто наголосити, що більшість наукових підходів у цьому напрямку зосереджені переважно на стратегіях розширення виробництва чи збільшення ринкової частки. У науковій літературі існує загально визнаний підхід до

класифікації основних типів інвестицій [39]. Вони ж, в свою чергу, поділяються на три головні групи, зазначені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні групи інвестицій

Інвестиції	Трактування
Реальні інвестиції	Вкладення фінансових ресурсів або інших активів у фізичні елементи виробництва, такі як земельні ділянки, будівлі, технічне обладнання тощо. Особливості функціонування підприємств, що здійснюють випуск матеріальних благ (зокрема харчова промисловість), зумовлюють домінування саме цього типу інвестування. До складу реальних інвестицій включають інвестиції, спрямовані на створення або модернізацію основних засобів (фондів); фінансування приросту матеріально-виробничих запасів – сировини, матеріалів, енергоресурсів та ін.
Фінансові інвестиції	Охоплюють прямі та портфельні вкладення у різноманітні фінансові інструменти, такі як частки в капіталі, цінні папери, похідні фінансові продукти, банківські депозити тощо.
Інтелектуальні інвестиції	Передбачають фінансування процесів накопичення знань, зокрема проведення наукових досліджень, придбання прав інтелектуальної власності (патенти, товарні знаки), а також інформаційних ресурсів.

Джерело: сформовано автором за [39,40].

На нашу думку, доцільно застосовувати широке трактування терміну «інвестиції», оскільки сучасна підприємницька діяльність суттєво залежить не лише від матеріальних ресурсів, а й від інших активів, таких як фінансові потоки, знання, ноу-хау, інформаційні системи тощо.

Окремої уваги потребує осмислення понять інвестиційної політики та інвестиційної стратегії. Термін «інвестиційна політика» зазвичай тлумачиться крізь призму інституційного підходу. Так, провідні економісти розглядають її як комплекс адміністративних, правових, економічних і організаційних інструментів, що використовуються державою для стимулювання та розвитку інвестиційної активності в різних секторах і регіонах національної економіки [43–46]. Аналогічної позиції дотримуються й інші дослідники. Л. Гриценко [47] визначає інвестиційну політику як систему дій економічних суб'єктів, що

спрямовані на створення умов для простого або розширеного відтворення капітальних ресурсів в межах окремого регіону або всієї держави.

Таким чином, інвестиційну політику підприємства можна визначити як сукупність цілей та управлінських принципів, які формують основу інвестиційної діяльності організації та забезпечують підґрунтя для формування її інвестиційної стратегії. У такому підході чітко простежується взаємозв'язок між політикою й стратегією підприємства.

Щодо поняття інвестиційної стратегії, то у загальному сенсі вона трактується як довгостроковий план досягнення поставлених цілей в умовах високого рівня невизначеності [54]. О. Гуторов описує інвестиційну стратегію як систему довготривалих завдань у сфері інвестиційної діяльності, які впливають із загальної концепції розвитку підприємства та його інвестиційної філософії [55]. Проте, на нашу думку, таке визначення є дещо спрощеним, оскільки саме стратегія повинна виступати інструментом реалізації політики, а не обмежуватись формулюванням цільових орієнтирів.

Більшість сучасних дослідників погоджуються, що інвестиційна стратегія повинна включати не лише систему цілей, а й шляхи та інструменти їх реалізації [56–58]. Інвестиційна стратегія розглядається як складова частина загальної стратегії підприємства, яка має низку характерних рис: вона формує систему управлінських рішень, планів і заходів, спрямованих на ефективне керування інвестиційною діяльністю; її основним завданням є забезпечення узгодженості між окремими функціональними стратегіями підприємства (наприклад, фінансовою, виробничою, маркетинговою тощо) для досягнення інвестиційних цілей; об'єктом стратегічного управління виступає інвестиційний процес і його структурні компоненти; до змісту інвестиційної стратегії входять напрямки, способи та механізми реалізації інвестицій; реалізація стратегії здійснюється за допомогою різних форм інвестування: реальних, фінансових, інноваційних, соціальних, екологічних тощо; орієнтиром інвестиційної стратегії є досягнення оптимального співвідношення між прибутковістю, витратами та ризиками [59–64].

Таким чином, інвестиційна стратегія є не лише загальним планом дій, а й інструментом управління. Обсяги інвестування, його тривалість, а також потреба у фінансових ресурсах напряду залежать від того, у що саме планується вкладати кошти. Науковці трактують поняття «об'єкт інвестування» досить широко — це може бути як окрема інвестиційна одиниця (наприклад, товар), так і повноцінний інвестиційний проект, програма, підприємство, галузь, регіон або навіть ціла країна [65–67]. Незважаючи на різний рівень складності та масштаби таких об'єктів, для всіх них характерним є взаємозв'язок між активністю інвесторів та ступенем інвестиційної привабливості. Саме рівень привабливості тієї чи іншої інвестиційної цілі є ключовим чинником для прийняття рішень про доцільність фінансування.

1.2. Основи управління інвестиційною діяльністю підприємства

В Україні традиційно привабливими для інвесторів залишаються аграрний сектор та харчова промисловість через їх значний потенціал і стійкість навіть у кризові періоди. Так, саме харчова промисловість — одна з ключових галузей економіки, оскільки такі фундаментальні питання як продовольча безпека населення є пріоритетом за будь-яких політичних, економічних чи безпекових умов, а функціонування особливо важливе в умовах постійного подовження дії воєнного стану. Економічне зростання галузі значною мірою залежить від інвестицій. Інвестиції — ключ до модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності. В умовах обмежених ресурсів підприємства змушені приймати стратегічні інвестиційні рішення: інвестувати або відмовитися. Відмова від інвестування зазвичай зумовлена браком фінансових ресурсів, несприятливим середовищем, високими ризиками та невизначеністю. Ці чинники стали особливо актуальними під час війни, що значно ускладнило інвестиційну діяльність у харчовій промисловості. Слід враховувати також вплив макроекономічних чинників. Україна відіграє далеко не останню роль на світовому продовольчому ринку, що, у свою чергу, робить її харчову галузь вразливою

до глобальних цінових коливань, змін відсоткових ставок та загальної економічної нестабільності. Підприємства часто уникають інвестицій або обмежуються мінімальними вкладеннями, прагнучи отримати швидкий результат із мінімальними ризиками. Така обережність пояснюється страхом перед довгостроковими проєктами з високим рівнем невизначеності — типовий приклад ухилення від ризику [40]. Інший варіант — відмова від інвестування з метою підтримки існуючого стану або повного згортання діяльності. Це відбувається, коли у власників відсутня зацікавленість у подальшому розвитку. Щоб реалізувати інвестиційний проєкт, підприємство повинно мати достатній фінансовий потенціал — як власні, так і залучені ресурси, а також здатність забезпечити прибутковість від їх використання. Це рішення лежить в основі побудови інвестиційної стратегії. У сучасних дослідженнях науковці виділяють кілька основних типів стратегій:

1. Активне інвестування з орієнтацією на розширення виробництва — актуальне у разі очікування росту споживчого попиту, навіть за умов нестабільного інвестклімату.
2. Капіталізація праці — стратегія, що передбачає заміщення людської праці технологіями. У харчовій галузі це призвело до зростання продуктивності та зменшення потреби у персоналі.
3. Інвестування через кредити — підходить для підприємств із браком власних коштів у періоди доступного кредитування. Підвищення ставок, навпаки, гальмує активність.
4. Фокус на високу рентабельність — інвестори обирають між високим ризиком із потенційно великою вигодою і безпечнішими, але менш прибутковими проєктами.
5. Комбіновані стратегії — поєднують кілька підходів одночасно, адаптуючись до ринкової ситуації. Реалізація таких стратегій потребує гнучкої системи моніторингу та коригування.

Актуальність дослідження інвестиційної поведінки харчових підприємств зумовлює необхідність концептуалізації стратегічного управління у цій сфері.

Сучасна наукова база ґрунтується на положеннях різних економічних теорій — від неокласики до інституціоналізму [69-71]. Моделі інвестиційної поведінки враховують як внутрішні, так і зовнішні чинники впливу, що дає можливість підприємствам формувати власні рішення і обирати ефективні стимули для залучення капіталу. Реалізація інвестиційної політики є складним та багатоетапним процесом, який передбачає не лише визначення цілей і пріоритетів, а й ретельне прогнозування потенційних ризиків, а також очікуваних результатів. Це, у свою чергу, дозволяє сформувати раціональну модель поведінки інвестора або управлінця, спрямовану на досягнення оптимального співвідношення між доходністю та рівнем прийняттого ризику. Згідно з концепцією раціональних очікувань, яка є однією з основ сучасної економічної теорії, прогнози учасників ринку формуються на основі доступної поточної та попередньої інформації. Водночас варто зазначити, що інтерпретація цих даних є суб'єктивною. Незалежно від поточної кон'юнктури на ринку — чи то період зростання, стабільності або спаду — стратегічне управління інвестиціями повинно залишатися орієнтованим на вибір та реалізацію ефективних інструментів, що сприяють зростанню інвестиційної привабливості. Це, у свою чергу, відкриває можливості для залучення нових партнерів та інвесторів, які мають відповідну зацікавленість і мотивацію до участі в спільних проектах.

У науковій літературі сформувалися різні підходи до стратегічного управління інвестиційною діяльністю, серед яких вирізняють три основні. Ці підходи охоплюють широкий перелік аспектів інвестиційного процесу, починаючи від детального аналізу та оцінки інвестиційного середовища і закінчуючи безпосереднім вибором та впровадженням конкретних механізмів, які можуть ефективно впливати на рівень і динаміку інвестиційної активності. Завдяки комплексності, вони дозволяють враховувати як зовнішні фактори, що формують інвестиційний клімат, так і внутрішні можливості та обмеження окремих суб'єктів інвестування. Для зручності сприйняття, систематизації

отриманих даних та кращого розуміння відмінностей між різними підходами, їх було згруповано та наочно представлено у вигляді таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Основні підходи оцінки інвестиційної привабливості

Підходи	Основні характеристики
Фінансовий підхід	базується на аналізі фінансово-економічних параметрів підприємства. Фінансовий стан розглядається як ключовий критерій привабливості як бізнес-суб'єкта, так і інвестиційного проекту. З метою підвищення інвестиційної привабливості підприємству необхідно демонструвати позитивну динаміку фінансових показників. Інвестор при цьому орієнтується на вміст інвестиційної пропозиції, бізнес-план проекту, фінансову звітність підприємства та інші документи, які засвідчують здатність проекту забезпечити реалізацію в межах заданих параметрів ефективності. Такий підхід часто застосовується у випадках одноразового інвестування, коли не йдеться про довгострокове партнерство.
Стратегічний підхід	концентрується на аналізі перспектив розвитку підприємства у контексті ринкового середовища та галузевих тенденцій. Оцінка здійснюється на основі стратегічного плану компанії, прогнозу збуту, позицій на ринку, каналів реалізації продукції, а також структури активів, зокрема рівня ліквідності. Крім того, враховується ймовірність досягнення синергетичного ефекту завдяки поєднанню нових інвестицій із наявними потужностями підприємства.
Інноваційний підхід	акцентує увагу на наявності у підприємства інноваційного потенціалу, який проявляється у науково-дослідних розробках, впровадженні нових технологій, патентах, об'єктах інтелектуальної власності, а також наявності висококваліфікованого персоналу. Інвестор у такому випадку аналізує інноваційні розробки підприємства, його кадровий потенціал у сфері інноваційного управління, а також перспективи ринку, на якому реалізуються ці нововведення.

Джерело: узагальнено автором на основі [39, 40, 57].

Ця таблиця дозволяє не лише порівняти ключові характеристики кожного підходу, а й оцінити їхні особливості практичного застосування в реальних умовах, що сприяє вибору оптимальної стратегії інвестиційної діяльності з урахуванням конкретних цілей та обставин. Підсумовуючи приведені в таблиці 1.3, можна зазначити, що жоден із підходів не дає повної картини щодо інвестиційної привабливості. Кожен із них обмежений у наборі критеріїв, що ускладнює комплексну оцінку і зменшує шанси підприємства на залучення

широкого кола інвесторів. Наприклад, фінансові показники не можуть слугувати єдиною основою для довгострокового стратегічного планування, вони потребують доповнення якісними характеристиками управлінської системи, рівнем конкурентоздатності тощо. У свою чергу, інноваційний фактор не завжди гарантує досягнення високих фінансових результатів у харчовій галузі, де значну роль відіграють традиції виробництва та споживання. Таким чином, базові підходи, що використовуються для оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості, не в повній мірі забезпечують ефективне управління цим аспектом. З метою активізації інвестиційної діяльності у галузі слід розвивати підходи до управління інвестиційною привабливістю, фокусуючись на тих чинниках, які є найбільш значущими для потенційних інвесторів. Однією з головних практичних проблем у цьому контексті є недостатній рівень розвитку інвестиційного менеджменту на харчових підприємствах. Аналіз практики управління інвестиційною діяльністю у харчовій промисловості дає змогу виявити такі ключові проблеми:

- ✓ Відсутність системного стратегічного планування інвестицій або наявність суттєвих прогалин у його реалізації. Ця проблема часто зумовлена загальним низьким рівнем управлінських процесів, браком стратегічного мислення в управлінців, відсутністю чіткого бачення майбутнього. Підприємства працюють, реагуючи на поточні обставини, не маючи стратегічних орієнтирів, що знижує їх привабливість в очах інвесторів.
- ✓ Недосконалість ринкової стратегії підприємств, що негативно впливає на їхню довгострокову конкурентоспроможність. Для багатьох виробників, особливо тих, хто орієнтується на локальні ринки, характерна відсутність чітких стратегій конкуренції. З огляду на слабку фінансову стабільність таких гравців, конкуренція часто зводиться до цінової. У відповідь на це підприємства обирають стратегії уникнення прямої конкуренції — фокус на місцеві ринки, покращення якості продукції тощо.

- ✓ Недостатній розвиток маркетингу, що проявляється у фрагментарному застосуванні маркетингових інструментів. Часто маркетинг обмежується лише питаннями просування продукції, ігноруючи такі важливі складові, як аналітика ринку, вивчення споживачів, аналіз конкурентів. У результаті маркетинг не виступає інструментом стратегічного управління, а у сфері інвестиційної діяльності – не використовується для вивчення інвесторських очікувань.
- ✓ Відсутність сформованої системи взаємодії з інвесторами. Хоча більшість підприємств мають досвід роботи із споживачами та освоїли PR-інструменти, ці підходи не застосовуються у роботі з інвесторами. Обмеження лише формальними процедурами залучення капіталу без формування позитивного іміджу як надійного партнера ускладнює процес залучення інвестицій.
- ✓ Слабка корпоративна культура та дефіцит ефективного управлінського мислення серед власників і керівників. Це призводить до того, що система управління в цілому, включаючи інвестиційну складову, функціонує з вадами, не відповідає сучасним вимогам ринку.

З точки зору інвесторів, наявність ефективного корпоративного управління виступає ключовим елементом, що сприяє ухваленню раціональних інвестиційних рішень та забезпечує результативність інвестування. До важливих факторів, що впливають на оцінку інвестиційної привабливості, належать структура власності, характер взаємин між власниками та управлінцями, рівень прозорості в поданні звітності, компетентність керівного складу, а також відкритість у питаннях інформування. Інвестори прагнуть мати доступ до детальної інформації щодо структури управління, фінансових результатів діяльності компанії та її потенціалу розвитку, оскільки це є основою для ухвалення стратегічних рішень про партнерство.

До основних проблем корпоративного управління на підприємствах харчової галузі в Україні слід віднести неефективне застосування

аналітичного інструментарію, а також відсутність адаптації таких інструментів до конкретних умов діяльності компаній. Таким чином, можна стверджувати, що значна частина підприємств харчової промисловості не має належної системи управління інвестиційною діяльністю та не забезпечує достатнього рівня інвестиційної привабливості. Більшість представників галузі не володіють необхідними власними ресурсами для реалізації інвестиційних проєктів. Крім того, їх фінансовий стан часто характеризується низькими результатами, що сприймається інвесторами як серйозний ризик.

На нашу думку, головні труднощі в активізації інвестиційного процесу полягають не лише у фінансових обмеженнях, а й у слабкому розвитку внутрішнього інвестиційного ринку та низькому рівні його інтеграції в глобальні інвестиційно-фінансові структури. Багатьом підприємствам бракує досвіду у сфері залучення капіталу, вони не володіють достатньою інформацією щодо очікувань потенційних інвесторів, критеріїв їхньої оцінки привабливості об'єктів інвестування, а також щодо механізмів ефективної взаємодії з ними.

Нинішня практика свідчить, що інвестиційна діяльність у харчовій галузі здійснюється здебільшого на ситуативній основі, у більшості випадків відсутня системна робота з управління інвестиційною привабливістю підприємства. Попри це, деякі підприємства все ж здійснюють певні заходи для підвищення своєї інвестиційної привабливості. Однак використовувані підходи часто орієнтовані лише на вузьке коло потенційних інвесторів і не забезпечують належної диверсифікації джерел капіталу. Попри те, що інвестиційна політика має індивідуальний характер для кожного суб'єкта господарювання, в межах однієї галузі — такої як харчова — можливе формування уніфікованих підходів до її розробки, реалізації та контролю. Це пояснюється тим, що всі підприємства функціонують у подібному економічному, технологічному та правовому середовищі.

Отже, інвестиційна стратегія підприємства повинна містити такі ключові складові: 1) напрями інвестування, тобто визначення об'єктів, у які

спрямовуються кошти: основні засоби, оборотні активи, фінансові інструменти, об'єкти інтелектуальної власності, інноваційні продукти тощо; 2) цілі інвестування, які можуть бути економічними (збільшення прибутку, зростання вартості активів, посилення ринкових позицій), соціальними (поліпшення умов праці та добробуту працівників, підтримка місцевих громад) або екологічними (зменшення впливу на довкілля, екологічна модернізація виробництва); 3) обсяг фінансування та джерела ресурсів, включаючи власні кошти підприємства, зовнішні інвестиції, кредитні ресурси або комбіновані варіанти фінансування; 4) характер реалізації інвестиційної діяльності — регулярна (постійна) чи разова; 5) очікувані або граничні показники ефективності, які використовуються для відбору найбільш доцільних проектів з урахуванням ризиків та рівня окупності.

1.3. Методологія оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Недостатній обсяг як власних, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів є типовим для підприємств харчової галузі. Підвищені ризики, особливо в умовах війни, змушують інвесторів діяти обережно, що ускладнює реалізацію нових проектів. Через обмежену державну підтримку, інвестиційна політика підприємств орієнтується переважно на приватні джерела фінансування.

Основною метою інвестиційної стратегії в сучасних умовах має стати подолання кризових явищ та активізація інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій, орієнтованих на інновації, дозволить впроваджувати сучасні технології, сприяючи оновленню галузі. Однак такі інвестиції зазвичай потребують значних коштів і супроводжуються підвищеним ризиком, як для інвестора, так і для виконавця. У зв'язку з цим актуальним стає питання оцінювання інвестиційної привабливості не лише проектів, але й самих підприємств-ініціаторів. У науковій практиці для цього використовують спеціальні системи індикаторів. При аналізі потенційного позичальника враховується мета інвестування, обсяг необхідних коштів, репутація, фінансовий стан і результати діяльності. Крім того, важливо враховувати й

рівень управління та бізнес-імідж. Зокрема, А. Пересада [72] вважає, що головним критерієм при інвестуванні має бути інвестиційна привабливість ініціатора, яка визначається через результати господарської діяльності; кредитну історію; репутацію та ділові зв'язки. І. Мошляк [73] пропонує розділити показники на формальні (кількісно вимірювані — головні при ухваленні рішень) та неформальні (якісні, експертні — допоміжні). Натомість Н. та О. Коломієць [74] наголошують на важливості аналізу фінансової звітності, яка дозволяє оцінити надійність позичальника та ухвалити зважене інвестиційне рішення. На думку І. Бланка [75], ключовим індикатором ефективності діяльності підприємства є динаміка його капіталу. Капітал виконує водночас декілька функцій: є виробничим ресурсом, джерелом доходу, показником вартості компанії та чинником добробуту стейкхолдерів.

Реалізація інвестицій передбачає розробку обґрунтованого проєкту, що вимагає комплексної оцінки його ефективності та ризиків. Ці оцінки тісно пов'язані з визначенням загальної інвестиційної привабливості підприємства.

До ключових індикаторів належать: чистий прибуток, що порівнюється з альтернативними інвестиціями; рентабельність інвестицій, яка має перевищувати інфляцію; рентабельність проєкту — визначається шляхом порівняння з іншими ініціативами; динаміка рентабельності активів — має бути стабільною або зростаючою, і вищою за середню кредитну ставку; період окупності, який має завершитися до кінця строку реалізації проєкту та забезпеченість ресурсами, необхідними для втілення проєкту. Попри зв'язок між ефективністю проєкту та інвестиційною привабливістю підприємства, ці показники слід розглядати окремо. Інвестиційна привабливість компанії може залежати від загальної ефективності її проєктів, проте навіть окремі невдалі ініціативи не завжди мають вирішальний вплив на загальну репутацію підприємства серед інвесторів. Оцінка інвестиційного проєкту включає аналіз його унікальних характеристик, однак сприйняття результатів може різнитися через відмінності у цілях та мотивах стейкхолдерів.

1. **Позиція підприємства-заявника.** Для компанії, яка ініціює проєкт, важливо оцінити власні можливості щодо його реалізації та вплив на операційну діяльність.

2. **Позиція інвестора або кредитора.** Інвестори оцінюють рівень підготовки проєкту, його стадію реалізації та можливості для участі.

3. **Позиція державних органів.** Влада оцінює проєкти з точки зору їхнього впливу на регіональний розвиток, соціальні ефекти, екологію, інфраструктуру тощо.

З огляду на різні підходи до оцінки, виділяють два рівні фінансової спроможності: самого інвестиційного проєкту (його здатність генерувати дохід) та підприємства-реалізатора (його платоспроможність і надійність). Таким чином, оцінювання інвестиційної привабливості проєктів може здійснюватися як у взаємозв'язку з аналізом привабливості підприємства, так і окремо від нього. Для цього застосовуються різні методи.

1. **Метод умовного виділення проєкту** передбачає розгляд інвестиційного проєкту як окремої, незалежної від основної діяльності підприємства бізнес-одиниці. Це означає, що проєкт аналізується автономно — ніби він реалізується самостійним суб'єктом господарювання, який має власні активи, пасиви, витрати та доходи. Основна мета полягає в тому, щоб визначити ефективність проєкту у відриві від загальної фінансово-господарської діяльності підприємства.

Застосування цього методу дозволяє більш об'єктивно оцінити потенційні вигоди та ризики, притаманні конкретному проєкту. Однак автономність аналізу досягається за рахунок певних припущень і спрощень. Наприклад, однією з труднощів є визначення обсягу податкових зобов'язань, оскільки оподаткування відбувається на рівні всього підприємства. Це ускладнює точний розрахунок чистого прибутку, який може бути отриманий. Попри це, перевагою методу умовного виділення є спрощення процесу фінансового планування і прийняття інвестиційних рішень, особливо у випадках, коли підприємство розглядає кілька альтернативних проєктів. У

межах цього підходу застосовуються різні методики аналізу, серед яких особливе місце займає метод простої норми прибутку. Його сутність полягає у визначенні співвідношення між середнім чистим прибутком, що генерується проектом за весь період його реалізації, та середнім обсягом інвестованого капіталу. Беручи до уваги вищезазначене, доцільно розглянути основні характеристики та переваги методу простої норми прибутку, а також порівняти його з іншими підходами до оцінки ефективності інвестицій, котрі узагальнено на рисунку 1.1.

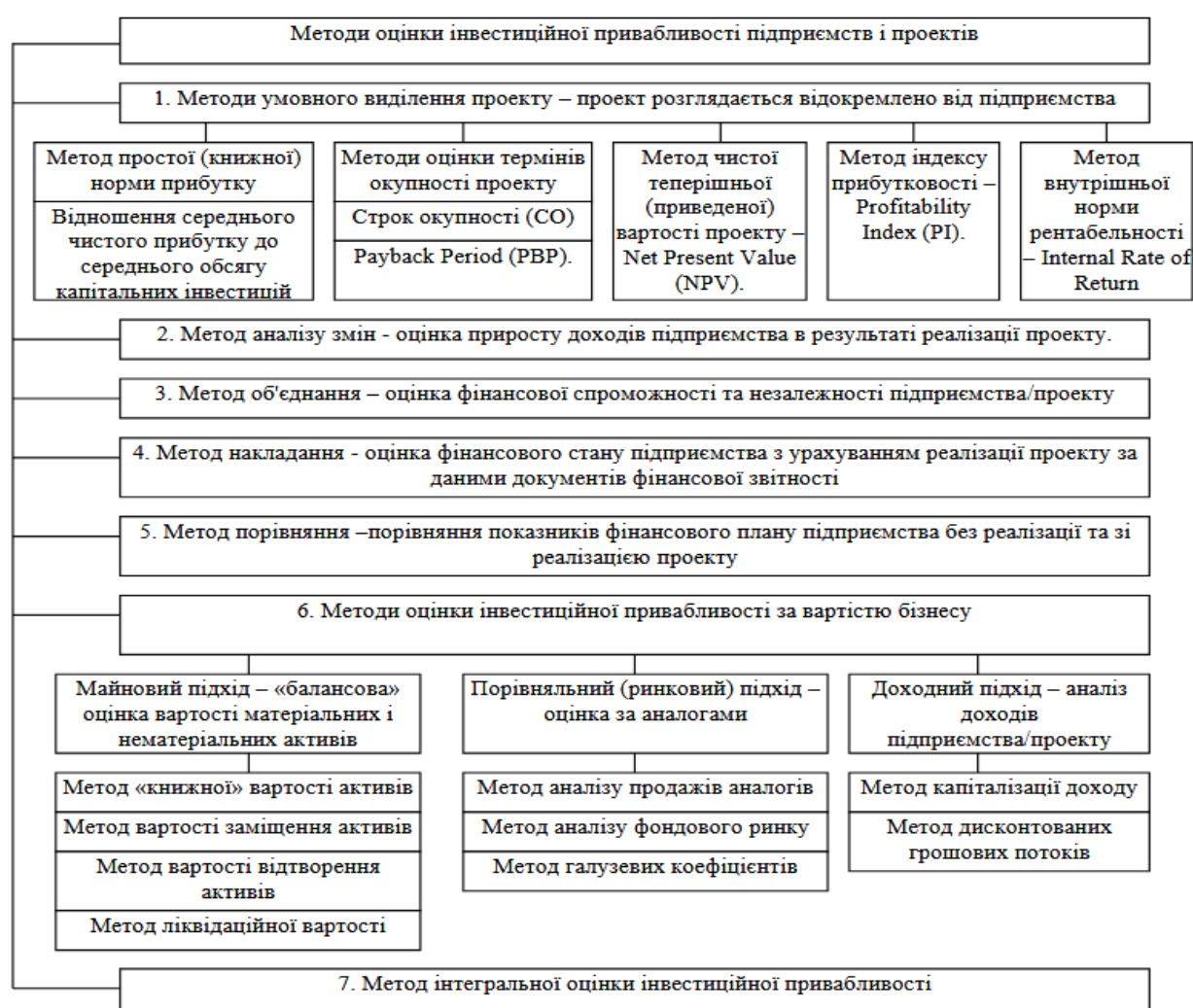

Рис.1.1 Класифікація методів оцінки інвестиційної привабливості підприємств та інвестиційних проектів за [76].

Метод простої норми прибутку (Simple Rate of Return) є одним із найпростіших та найлегших у застосуванні методів оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Його популярність зумовлена передусім

невибагливістю до обсягу та складності вихідних даних: для розрахунку достатньо знати очікуваний середньорічний прибуток від проєкту та загальний обсяг інвестицій. Такий підхід дозволяє швидко отримати базову оцінку доцільності вкладень, що робить його зручним для попереднього аналізу або порівняння кількох варіантів інвестування. Однак, попри свою простоту, метод має низку істотних обмежень – не враховує непрямі витрати, що можуть суттєво впливати на загальну рентабельність проєкту, не передбачає можливість реінвестування отриманого прибутку, ігнорування змін вартості грошей у часі.

2. Методи оцінки строків окупності – звичайний строк окупності (СО) та дисконтований строк окупності (РВР) – визначають період, за який інвестиції будуть повністю повернуті завдяки грошовим потокам проєкту. Однак показник окупності не відображає прибутковості проєкту, тому не може бути єдиною підставою для ухвалення рішень. СО оцінює термін повернення інвестицій без врахування вартості грошей у часі, тоді як РВР враховує цей фактор за допомогою дисконтування. Хоча це забезпечує точнішу оцінку, визначення ставки дисконту є суб'єктивним і пов'язаним з ризиками проєкту.

3. Метод чистої теперішньої вартості (NPV) дозволяє оцінити абсолютну вигоду від реалізації інвестиційного проєкту. Він полягає у розрахунку різниці між дисконтованими доходами та дисконтованими інвестиційними витратами. Основною перевагою NPV є можливість порівняння альтернатив або визначення очікуваного приросту прибутку підприємства. Разом з тим, метод потребує індивідуального вибору дисконтної ставки для кожного проєкту; не враховує майбутні зміни інфляції, ставок чи ризиків; дає абсолютну оцінку ефекту, але не відображає рентабельність або запас фінансової стійкості проєкту. Тому NPV доцільно доповнювати розрахунком індексу прибутковості (PI) для оцінки відносної ефективності проєкту.

4. Індекс прибутковості (Profitability Index, PI) – це індикатор ефективності інвестиційного проєкту, який визначається як відношення дисконтованих грошових потоків до приведеної вартості інвестицій. Він є

логічним доповненням до NPV, дозволяючи оцінити дохідність проєкту з урахуванням ризиків. Основним недоліком PI, як і інших методів дисконтування, є залежність від коректності вибору дисконтної ставки.

5. Внутрішня норма рентабельності (Internal Rate of Return, IRR) – показник, що відображає дисконтну ставку, при якій чиста теперішня вартість проєкту дорівнює нулю. Метод не потребує попереднього вибору ставки дисконту, однак має інші обмеження: складність обчислення, неоднозначність інтерпретації та можливі розбіжності з результатами NPV при виборі між альтернативами.

Метод аналізу змін базується на зіставленні приросту чистого доходу або зменшення експлуатаційних витрат після реалізації інвестиційного проєкту з обсягом вкладених коштів. Метод є доцільним для оцінки ефекту від модернізації чи розширення виробництва. Його перевага – простота використання, проте недоліком є обмеженість у відображенні фінансової незалежності підприємства та повноти ефектів проєкту. Метод об'єднання розглядає підприємство та проєкт як єдину систему. Це дозволяє оцінити загальний вплив проєкту на фінансові показники підприємства. Метод застосовується у випадках, коли масштаб інвестиційного проєкту співставний з обсягами діючої діяльності. Метод накладання передбачає прогнозування показників фінансової звітності з урахуванням ефектів реалізації проєкту. Для цього аналізуються звіт про фінансові результати, баланс, звіт про рух коштів тощо. Метод порівняння ґрунтується на моделюванні фінансових результатів підприємства у двох сценаріях: з реалізацією проєкту і без неї. Порівняння здійснюється насамперед за чистим доходом. Методи оцінки вартості бізнесу застосовуються для визначення інвестиційної привабливості через оцінку вартості підприємства як об'єкта інвестування. Вони включають підходи, які використовуються сертифікованими оцінювачами при визначенні вартості активів, акцій, часток та майнових комплексів.

Майновий підхід, що базується на оцінці бізнесу за сумарною вартістю активів підприємства. До основних методів належать: метод бухгалтерської

(booking) вартості, який ґрунтується на даних фінансової звітності; метод заміщення, де розраховується вартість аналогічного активу, який може замінити наявний; метод відтворення фокусується на витратах для створення точної копії об'єкта; метод ліквідаційної вартості визначає мінімальну ціну активу при його швидкому продажі.

Порівняльний підхід, при якому оцінка вартості бізнесу проводиться шляхом аналізу аналогічних компаній або ринкових угод: метод аналогів продажу; метод ринкових мультиплікаторів передбачає використання фінансових коефіцієнтів (наприклад, ціна/прибуток, ціна/виручка), отриманих на основі біржової інформації; метод галузевих коефіцієнтів використовує середні галузеві показники для оцінки компаній певного сектору.

Доходний підхід. Цей підхід вважається найбільш обґрунтованим, оскільки відображає здатність бізнесу генерувати прибуток: метод капіталізації доходу застосовується у випадках стабільного прибутку; метод дисконтованих грошових потоків (DCF) враховує майбутні доходи з урахуванням фактора часу.

Інтегральний підхід базується на поєднанні кількісних і якісних методів та використанні узагальненого показника інвестиційного розвитку, який враховує фінансову (F), технологічну (T), маркетингову (M), соціальну (S) та екологічну (E) складові:

$$IR = \alpha_1 F + \alpha_2 T + \alpha_3 M + \alpha_4 S + \alpha_5 E, \quad (1.1)$$

де IR – інтегральний показник інвестиційного розвитку,

F - фінансовий, T - технологічний, M - маркетинговий, S - соціальний,

E - екологічний компоненти, $\alpha_1 - \alpha_5$ – вагові коефіцієнти, визначені відповідно до стратегічних пріоритетів підприємства.

До ключових показників, що можуть бути включені в інтегральний індекс, зазвичай належать структура активів і матеріальна база об'єкта інвестування; фінансові характеристики підприємства (зокрема, платоспроможність, рентабельність, ліквідність); індикатори операційної ефективності та рівень конкурентоспроможності та присутності на ринку. Головна перевага такого

підходу полягає у комплексному охопленні різноманітних аспектів діяльності підприємства чи проєкту. Однак єдиної методики формування інтегрального показника не існує: як склад, так і метод обчислення можуть варіюватися залежно від цілей оцінки та специфіки діяльності та коректності вибору компонентів, їх вагових коефіцієнтів та якісної вхідної інформації.

Порівняльна характеристика методів оцінки підприємства згрупована нами в Додатку А.1. Для того, щоб допомогти інвестору обрати релевантний метод оцінки підприємства залежно від його цілей і типу інвестицій нами розроблена матриця рішень для інвестора – Додаток А.2.

Отже, для ретельного стратегічного аналізу потрібно комбінувати доходний та інтегральний підходи. У випадку, коли інвестиції ризиковані, або пов'язані із кризовим активом, варто додатково застосовувати метод ліквідаційної вартості. Інституційним інвесторам варто впроваджувати багатофакторні моделі з урахуванням ризику.

Для модернізації виробництва у харчовій промисловості варто комбінувати аналіз змін, накладання та доходний підхід. При оцінці підприємства перед продажем або залученням інвестора доцільні майновий, порівняльний та доходний підхід. У випадку стратегічного аналізу інвестиційної привабливості перевагу варто надати інтегральній оцінці.

Висновки до розділу 1:

1. В рамках нашого дослідження ми обґрунтували, що інвестиційну політику підприємства можна визначити як сукупність цілей та управлінських принципів, які формують основу інвестиційної діяльності підприємства та забезпечують підґрунтя для формування її інвестиційної стратегії. Інвестиційна стратегія підприємства є узагальненою концепцією інвестування, яка об'єднує цілі, принципи, а також конкретні механізми реалізації інвестиційної політики.

2. Для оцінки інвестиційної привабливості використовуються різні підходи: фінансовий, який базується значною мірою на досягненні певних фінансово-економічних показників; стратегічний, направлений на аналіз

перспектив розвитку підприємства, та інноваційний, який проявляється у науково-дослідних розробках, впровадженні нових технологій, патентах, об'єктах інтелектуальної власності, а також наявності висококваліфікованого персоналу.

3. Система оцінки інвестиційної діяльності поєднує процедури оцінки досягнення цілей підприємства з аналізом ефективності інвестування. Для оцінки інвестиційної привабливості використовують ряд методів: метод умовного виділення проєкту, коли останній розглядається відокремлено від підприємства, метод аналізу змін, методи об'єднання, накладання, порівняння, метод оцінки за вартістю бізнесу та метод інтегральної оцінки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ОЦІНКА ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

2.1 Характеристика економічно-фінансового стану підприємств харчової промисловості

Харчова промисловість України є однією з ключових галузей національного господарства, що характеризується розвиненою сировинною та виробничою базою, кадровим потенціалом і стабільними ринками збуту. Згідно з класифікатором видів економічної діяльності, який застосовується у державній статистиці, сільське господарство та харчова промисловість належать до різних груп, на практиці же значна частина підприємств функціонує як багатогалузеві структури з повним виробничим циклом – від сировинного забезпечення до випуску готової продукції. Враховуючи наявність тісних, сталих економічних зв'язків між цими секторами, в межах нашого дослідження ми будемо використовувати узагальнююче поняття «продовольчий комплекс».

У нашому дослідженні продовольчий комплекс розглядається насамперед як сукупність технологічно інтегрованих аграрних і харчових підприємств, що становлять його функціональне ядро. Комплекс виконує ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Попри сучасні виклики, зокрема вплив воєнного стану, він зберігає потенціал для не лише задоволення внутрішнього попиту, а й активної участі у зовнішньоторговельній діяльності.

Масштаби продовольчого комплексу та його роль у національній економіці визначаються передусім кількісними показниками суб'єктів господарювання та рівнем зайнятості в його межах.

Таблиця 2.1

Кількість діючих суб'єктів господарювання у продовольчому комплексі

Роки	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство		Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	
	Усього	З них ФОП	Усього	З них ФОП
2015	79284	32540	16157	10655
2016	74620	29622	15272	10168
2017	76593	26478	15119	9621
2018	76328	25824	15544	9829
2019	75450	25211	16275	10295
2020	73368	23916	16222	10199
2021	70803	23050	16206	9855
2022	53281	20437	13937	9129
2023	62960	22071	16357	10103

Джерело: сформовано автором за даними [77].

Рис.2.1 Кількість діючих суб'єктів господарювання у продовольчому комплексі.

Джерело [77].

Російська військова агресія суттєво вплинула на продовольчий сектор України, зокрема через руйнування виробничих потужностей і порушення логістичних ланцюгів, що спричинило дефіцит низки товарів у перші місяці

війни. Водночас завдяки адаптивності підприємств, професіоналізму працівників та ефективному менеджменту вдалося частково стабілізувати ситуацію.

У молочній галузі показовим є приклад компанії Danone, яка через втрату контролю над сучасним заводом у Херсоні була змушена перенести виробництво до Кременчука. Попри обмежені ресурси, за 3–5 місяців вдалося відновити виготовлення основної продукції. В умовах окупації частини південних регіонів України компанія «Чумак» частково відновила виробництво, попри втрату доступу до основного заводу в Каховці. Перерозподіл виробничих процесів дозволив продовжити випуск продукції на підприємстві «Луцьк Фудз» на Волині, Тернополі, та Києві; в Туреччині та Італії. Швидко відновила діяльність і компанія Coca-Cola. Серед підприємств, що відновили виробництво останнім часом, варто відзначити кондитерську фабрику Delicia в місті Буча.

Початок воєнних дій в Україні по-різному вплинув на окремі галузі економіки, що підтверджується динамікою індексів промислового виробництва за даними Держстату за 2020–2023 роки. Основні індекси промислової продукції відображено у таблиці 2.2 .

Таблиця 2.2

Індекси промислової продукції за 2020-2023 рр.

Найменування галузі	Індекси виробництва, %			
	2020 рік до 2019 року	2021 рік до 2020 року	2022 рік до 2021 року	2023 рік до 2022 року
Промисловість	95,5	101,9	63,3	106,8
Переробна промисловість	94,1	102,4	59,0	113,3
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	99,2	94,6	78,4	115,6

Джерело: сформовано автором за даними [77].

У 2021 році загальний індекс промисловості зріс на 1,9 %, тоді як харчова промисловість продемонструвала спад на 5,4 %. У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення, спостерігалось суттєве падіння

виробництва: загалом у промисловості – на 36,7 %, у переробній – на 41,0 %, а в харчовій галузі – на 21,6 % [77].

У 2023 році саме харчова промисловість демонструвала найвищі темпи відновлення: індекс виробництва становив 115,6 %, порівняно з 106,8 % у промисловості загалом і 113,3 % у переробній галузі. Це свідчить про високу адаптивність і гнучкість підприємств харчового сектору, що відіграють важливу роль у стабілізації економіки.

Одним із ключових чинників економічного розвитку підприємств харчової промисловості є кадрове забезпечення, професійна кваліфікація та ефективна система управління трудовими ресурсами, що враховує специфіку галузі. Розв'язання повномасштабної війни спричинило значне скорочення трудових ресурсів у харчовій промисловості через міграцію населення, евакуацію та зупинку частини виробництв. За даними Держстату, чисельність зайнятих у галузі знизилася з 319,9 тис. осіб у 2021 році до 276,2 тис. у 2022 році (–13,6 %), а у 2023 році становила вже 267,1 тис. осіб (–3,3 % порівняно з попереднім роком).

Негативна динаміка зберігається, що створює додаткові виклики для подальшого розвитку галузі. Подолання кризових явищ харчової промисловості значною мірою залежить від активізації інвестиційних процесів, оскільки саме інвестиції виступають рушієм оновлення виробничих потужностей, впровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності продукції. У періоди нестабільності, викликані як економічними, так і політичними чинниками, зростає потреба у стратегічному підході до розвитку аграрного сектора, зокрема, через спрямування ресурсів у капітальні вкладення в діяльність підприємств харчової промисловості. Розширення та модернізація виробничих потужностей через капітальні інвестиції сприяє не лише підвищенню ефективності роботи підприємств, а й зміцненню економічної стійкості регіонів, створенню нових робочих місць і, як наслідок, стабілізації національної економіки загалом [78].

До початку повномасштабної війни в Україні інвестиційна активність у харчовій промисловості демонструвала стабільну динаміку. За даними Державної служби статистики України, обсяг капітальних інвестицій у цю галузь становив 28,1 млрд грн. Проте у 2022 році, на тлі масштабного військового вторгнення Росії, цей показник суттєво скоротився – на 37,8 %, до рівня 17,5 млрд грн. Таке зниження є логічним наслідком загального погіршення економічної ситуації, пошкодження логістичної інфраструктури, зростання ризиків для інвесторів та зміщення пріоритетів фінансування в бік оборонного сектору.

Таблиця 2.3

Динаміка окремих показників діяльності підприємств харчової промисловості

Показник	Період				2022 до 2021, %	2023 до 2022, %
	2020	2021	2022	2023		
Кількість зайнятих працівників, осіб	325598	319877	276237	267058	-13,6	-3,3
Обсяг виробленої продукції, млн. грн.	714841,7	784137,6	708272,0	882146,0	-9,7	+24,5
Капітальні інвестиції, млн. грн.	29022,6	28107,0	17493,7	33428,0	-37,8	+91,1
У тому числі машини й устаткування	19541,6	19543,2	12194,2	23691,4	-37,6	+94,3

Джерело: сформовано автором за даними [77].

Водночас, уже у 2023 році відзначалося поступове відновлення інвестиційної активності. Зокрема, обсяг капітальних інвестицій у харчову промисловість зріс на 91,1 % у порівнянні з попереднім роком, досягнувши 33,4 млрд грн. Така динаміка є свідченням адаптації бізнесу до нових умов, мобілізації внутрішніх ресурсів та прагнення підприємств до оновлення матеріально-технічної бази. Особливо важливо, що більшість інвестицій – 70,9 %, або 23,7 млрд грн – було спрямовано на придбання машин і устаткування, що вказує на орієнтацію підприємств на технічне переоснащення, автоматизацію виробництва та впровадження інновацій.

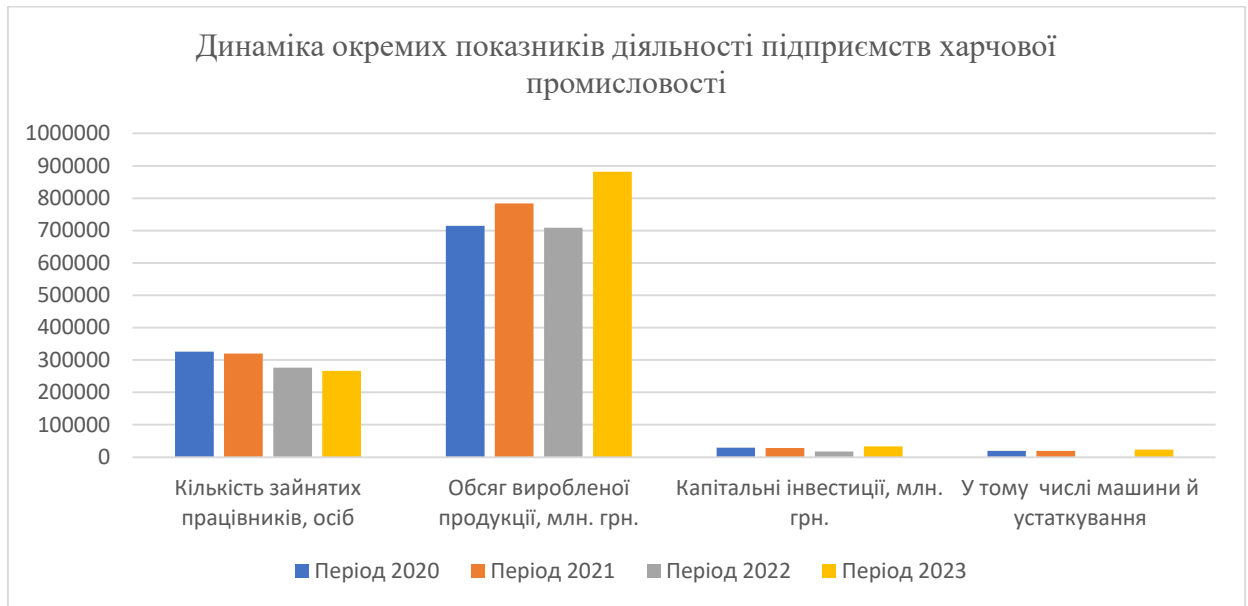

Рис. 2.2 Динаміка окремих показників діяльності підприємств харчової промисловості Джерело [77].

Це, у свою чергу, свідчить про збереження інноваційного потенціалу галузі навіть в умовах воєнного стану, а також про те, що харчова промисловість залишається однією з пріоритетних галузей для інвесторів. Сфера харчової промисловості має критичне значення не лише для забезпечення продовольчої безпеки країни, а й для експортного потенціалу України. Подальше зростання інвестицій у цю галузь може стати одним із ключових факторів економічного відновлення країни в повоєнний період.

В рамках нашого дослідження зосередимося на показниках фінансово-економічної діяльності двох підприємств харчової галузі - ТОВ «Рошен-Львів» (код ЄДРПОУ 39260338) та ТДВ «Яготинський маслозавод» (код ЄДРПОУ 00446003).

ТДВ «Яготинський маслозавод» засновано у 1956 р. Основними видами діяльності є перероблення молока, виробництво сиру та масла, оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Кількість працівників становила 951 чоловік. Юридична та фактична адреса підприємства: 07700 Київська обл, Бориспільський р-н, м. Яготин, вул. Шевченка, 213. На підставі аналізу даних

можна зробити висновки, що у 2023 році відбулося зростання чистого доходу від реалізації на 1 121 175 тис. грн., що становивить 30,009%, відповідно це позначилось на фінансовому результаті, який збільшився на 131 014 тис. грн., зростання становивить 73,669%. Зростання рентабельності продажів з 4,468% у 2022 до 6,359% відбулося на 33,582%. Підприємство збільшило станом на кінець 2023 року активи на 135 561 тис. грн. (6,681%) із зростанням капіталу на 37,24% (255 155 тис. грн. за рахунок збільшення обсягів реалізації).

Таблиця 2.4

Окремі показники діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»

	Показники	2022 рік	2023 рік
1	Фінансовий результат, тис. грн.	177 841	308 855
2	Чистий дохід, тис. грн.	3 736 091	4 857 266
3	Рентабельність продажів (ROS), % (1/2)	4,760%	6,359%
4	Активи, тис. грн.	2 029 019	2 164 580
5	Капітал, тис. грн.	685 040	940 195
6	Рентабельність активів (ROA), % (1/4)	8,765%	14,269%
7	Рентабельність власного капіталу (ROE), % (1/5)	25,961%	32,850%

Джерело: сформовано автором за даними [102].

Рентабельність активів зростає відповідно на 62,793% (з 8,765% до 14,269%). Реентабельність капіталу зросла на 26,538% (з 25,961% до 32,850%). ТОВ «Рошен-Львів», вибрано нами у якості другого підприємства харчової галузі, яке входить до корпорації ROSHEN, спеціалізується на виробництві понад 320 найменувань кондитерських виробів, серед яких – шоколадні та желейні цукерки, карамель, ірис, шоколадні плитки й батончики, печиво, вафлі, бісквітні рулети, тістечка та торти. Частина продукції не має аналогів на вітчизняному ринку. Загальний обсяг виробництва становить орієнтовно 300 тисяч тон на рік. Виготовлення продукції здійснюється з використанням сучасних технологій, високопродуктивного обладнання, дотриманням встановлених рецептур і з застосуванням виключно якісної сировини, що забезпечує високу конкурентоспроможність та якість виробів ROSHEN. Кількість штатних працівників у 2023р. становила 132

співробітники. Юридична та фактична адреса виробничих потужностей : м. Львів, 79035, вул. Бузкова, буд.2.

На підставі аналізу даних можна зробити висновки, що у 2023 році відбулося зростання чистого доходу від реалізації на 261 982 тис. грн., що становивить 73,965%, але це зростання не так суттєво позначилось на фінансовому результаті, який збільшився на 288 тис. грн., зростання становивить 3,072%.

Таблиця 2.5

Окремі показники діяльності ТОВ «Рошен-Львів»

	Показники	2022	2 023
1	Фінансовий результат, тис. грн.	9 376	9 664
2	Чистий дохід, тис. грн.	354 198	616 180
3	Рентабельність продажів (ROS), % (1/2)	2,647%	1,568%
4	Активи, тис. грн.	44 704	77 373
5	Капітал, тис. грн.	21 404	19 607
6	Рентабельність активів (ROA), % (1/4)	20,974%	12,490%
7	Рентабельність власного капіталу (ROE), % (1/5)	43,805%	49,289%

Джерело: сформовано автором за даними [101].

Зростання рентабельності продажів не відбулося, ми спостерігаємо падіння з 2,647% у 2022 до 1,568% (↓майже вдвічі, на 40,751%). Підприємство збільшило станом на кінець 2023 року активи на 32 669 тис. грн. (↑73,078%) на фоні зменшення капіталу на 8,396% (↓-1797 тис. грн.). Рентабельність активів демонструє зниження на 8,483% (з 20,974% до 12,490%). Рентабельність капіталу зросла на 5,484% (з 43,805% до 49,289%, зростання склало ↑12,518%).

2.2. Формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості

Сучасні умови функціонування підприємств харчової промисловості України у ринковому середовищі характеризуються підвищеним рівнем нестабільності та швидкими темпами змін, що зумовлює потребу у впровадженні новітніх підходів до забезпечення ефективного розвитку

господарських суб'єктів. Не менш важливими при планування інвестиційної політики є військові ризики, енергетичні дефіцити, безпекова ситуація тощо.

У контексті трансформації економічного середовища відповідно до обставин і змін, приведених вище, спостерігається зниження результативності традиційних управлінських інструментів, що актуалізує необхідність розробки та формування адаптивного механізму управління підприємством, зокрема його інвестиційною діяльністю, з урахуванням поточних економічних реалій та тенденцій в нашій країні.

Згідно з поглядом відомої економістки-практика Т. Майорової, управління інвестиційною діяльністю доцільно розглядати як сукупність принципів, методів та інструментів, що спрямовані на системний підхід до розробки, планування та реалізації управлінських рішень у межах різних складових інвестиційного процесу. Такий підхід дозволяє ефективно координувати всі етапи інвестиційної діяльності, враховуючи як стратегічні, так і тактичні завдання підприємства, що у підсумку сприяє досягненню поставлених цілей і максимізації ефективності інвестиційних вкладень [80].

У свою чергу економіст, аналітик та дослідник, Ю. Дробенко акцентує увагу на тому, що інвестиційний менеджмент має на меті цілеспрямований та системний вплив на рух інвестиційних ресурсів у межах підприємства або іншого суб'єкта господарювання. Для цього застосовуються відповідні організаційні та інституційні механізми, а також використання певних форм і методів управління, які забезпечують координацію, контроль і адаптацію інвестиційної діяльності відповідно до внутрішніх та зовнішніх змін [81]. Цей підхід підкреслює важливість інтеграції інвестиційного менеджменту у загальну систему управління підприємством для досягнення сталого розвитку та конкурентоспроможності.

Узагальнене визначення поняття інвестиційного менеджменту пропонує розглядати його як комплексну систему управління всіма інвестиційними процесами підприємства. Основною метою такої системи є забезпечення реалізації фінансової та загальної стратегії підприємства, що включає не лише

планування та розподіл інвестиційних ресурсів, а й постійний моніторинг, оцінку ефективності інвестицій, управління ризиками та оптимізацію інвестиційного портфеля з урахуванням зміни ринкових умов [82]. Такий системний підхід допомагає забезпечити баланс між ризиками і доходністю, а також досягти довгострокової стабільності та зростання підприємства.

Важливий внесок у розуміння інвестиційного менеджменту зробив В. Федоренко, який тлумачить цей процес як діяльність, пов'язану з управлінням усіма аспектами інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання. Це включає планування, організацію, мотивацію та контроль інвестиційних процесів, що спрямовані на досягнення максимального економічного ефекту та реалізацію стратегічних завдань підприємства. Визначення підкреслює комплексний характер інвестиційного менеджменту і необхідність врахування різних факторів, що впливають на інвестиційну діяльність у сучасних умовах [83].

Загалом, управлінська діяльність в інвестиційній сфері орієнтована на досягнення конкретного результату, яким є отримання економічної вигоди від реалізації інвестиційних проєктів. Досягнення цієї мети можливе лише за умов ефективного функціонування відповідної управлінської системи. На думку В. Шеремета, ключовим завданням інвестиційного менеджменту є підвищення результативності інвестиційної діяльності. Погоджуючись з позицією І. Новикової, слід відзначити, що інвестиційний менеджмент доцільно розглядати як комплекс принципів, прийомів, методів і управлінських функцій, на основі яких формуються організаційні механізми впливу на інвестиційні процеси з метою забезпечення стратегічного розвитку підприємства та зростання його ринкової вартості [84]. На ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішнього середовища належать ті чинники, які контролюються самим суб'єктом господарювання, зокрема виробничі, кадрові, фінансові, інноваційні, маркетингові та інформаційні ресурси. Зовнішнє середовище охоплює умови, що перебувають поза безпосереднім

впливом підприємства, та існують на макро- та мезорівні. На макрорівні виділяють економічні, політичні, соціальні, демографічні, науково-технічні чинники, а також загальний інвестиційний клімат. На мезорівні враховуються галузеві особливості, конкурентне середовище та кон'юнктура ринку. Усі зазначені фактори формують систему умов, в якій здійснюється управління інвестиційною діяльністю окремого підприємства харчової промисловості, що вимагає адаптації управлінських рішень до змінного середовища. Процес управління інвестиційною діяльністю має бути спрямований на реалізацію низки ключових завдань, серед яких:

- формування пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до загальної та фінансової стратегії підприємства, тобто розроблення інвестиційної стратегії;

- аналіз інвестиційного середовища та визначення інвестиційної привабливості потенційних об'єктів вкладення капіталу;

- оцінка потреби в інвестиційних ресурсах та оптимізація їхньої структури відповідно до поставлених цілей;

- формування ефективного інвестиційного портфеля з урахуванням допустимого рівня ризику та очікуваної дохідності;

- аналіз ефективності реалізації інвестиційних проєктів за визначеними критеріями;

- здійснення контролю за ходом інвестиційної діяльності як на загальному рівні підприємства, так і в межах окремих проєктів.

Система управління є базовим елементом будь-якої соціально-економічної структури й охоплює кілька складових. До її складу входить керуюча підсистема, яка включає суб'єкти управління та управлінські процеси (планування, організацію, контроль, аналіз тощо), що забезпечують виконання управлінських функцій. Підсистеми забезпечення (правова, організаційна, фінансова, кадрова, інформаційна та інші) створюють умови для ефективної діяльності основних елементів управління. Механізм управління визначає цілі, принципи та методи впливу на об'єкти й процеси управління.

І.Бланк, неодноразово згаданий в КМР, тлумачить механізм інвестиційного менеджменту як сукупність ключових елементів, що забезпечують регулювання процесів прийняття та реалізації інвестиційних рішень. До таких елементів належать: ринкові важелі впливу, державне нормативно-правове регулювання, система управлінських методів, а також внутрішні механізми, які охоплюють окремі аспекти інвестиційної діяльності підприємства [6]. Загалом, механізм управління інвестиційною діяльністю харчового підприємства можна охарактеризувати як поєднання інституційних і організаційних структур, методичних підходів та інструментів, що забезпечують ефективне управління інвестиційними процесами. Його структура включає правове, нормативне та інформаційне забезпечення, управлінські методи і важелі, а також положення державної інвестиційної політики. Механізм управління інвестиційною діяльністю доцільно поділяти на дві складові залежно від джерел впливу на інвестиційний процес: зовнішню та внутрішню. Зовнішній механізм охоплює інструменти регулювання інвестиційного середовища, що реалізуються зовнішніми суб'єктами, зокрема через ринкові саморегульовальні механізми та державну інвестиційну політику. Внутрішній механізм формується на рівні підприємства й включає власні інструменти управління, такі як методи планування, оцінки та нормування інвестиційної діяльності. У практичній площині ці дві складові функціонують у взаємозв'язку, формуючи єдиний механізм управління інвестиційною діяльністю.

Наявний механізм управління інвестиційною діяльністю має низку недоліків, серед яких варто виокремити недостатню розвиненість фінансово-кредитних елементів, що забезпечують відтворення капіталу та формування інвестиційних ресурсів, слабкість інструментів державного регулювання, а також обмеженість методичних підходів до оцінювання ефективності інвестування у наявні виробничі потужності. У сучасних умовах економічного розвитку нагальною є потреба в активізації політики інвестиційного стимулювання. Зокрема, для України актуальними залишаються завдання

посилення контролю за бюджетними потоками та зниження боргового навантаження. Водночас простежується тенденція до подальшої лібералізації інвестиційного середовища, зокрема щодо іноземного капіталу. Однак паралельно з цим посилюється державне регулювання з метою досягнення стратегічних пріоритетів, таких як екологічна безпека, соціальний захист та національна безпека.

В сучасних умовах механізм управління інвестиційною діяльністю повинен формуватись із урахуванням інноваційної орієнтації інвестиційних процесів, що є ключовою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Такий механізм має охоплювати безперервний процес: від визначення інвестиційних цілей, напрямів і джерел фінансування — до формування збалансованої інвестиційної програми, спрямованої на реалізацію інноваційного потенціалу та впровадження інвестиційно-інноваційної стратегії.

Рішення щодо інвестування в інновації має стратегічний характер і є одним із найважливіших та найвідповідальніших елементів у системі управління підприємством. Саме від правильності та своєчасності таких рішень значною мірою залежить конкурентоспроможність, стійкість розвитку та інноваційний потенціал організації в цілому. Відтак управління інвестиційною діяльністю здійснюється за допомогою чітко структурованого алгоритму, який включає низку ключових етапів.

Першим етапом є постановка чітких і досяжних цілей, що визначають стратегічний напрямок інвестиційної діяльності підприємства. Далі відбувається вибір конкретних напрямів інвестування, зокрема акцент робиться на інноваційних проєктах, які мають потенціал для значного покращення технологічних процесів, підвищення ефективності виробництва та створення нових конкурентних переваг. Наступним кроком є визначення обсягів необхідних ресурсів та джерел їхнього залучення, що забезпечує фінансову стабільність і реалізацію запланованих проєктів у встановлені строки. Важливою складовою алгоритму є встановлення конкретних термінів

реалізації інвестиційних ініціатив, що дозволяє ефективно контролювати процес і своєчасно коригувати дії у разі виникнення непередбачуваних обставин. Не менш значущим є обґрунтування методичних підходів до управління інвестиціями, які включають системи оцінки, аналізу ризиків та визначення критеріїв ефективності.

Рис. 2.2 Механізм управління інвестиційною діяльністю на підприємствах харчової промисловості

Завершальним, але не менш відповідальним етапом є оцінювання результатів інвестиційної діяльності — як окремих інноваційних проєктів, так і загалом усього інвестиційного портфеля підприємства. Такий підхід дозволяє

виявити найуспішніші напрямки, скоригувати стратегію та забезпечити пріоритетність тих інвестицій, які сприяють безперервному інноваційному розвитку організації, зміцненню її позицій на ринку та досягненню довгострокового успіху.

Таким чином, розроблення ефективного механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства є стратегічним завданням, що спрямоване на досягнення цілей у ключових напрямках його функціонування. Результативність цього механізму залежить як від внутрішніх чинників, так і від впливу зовнішнього середовища, насамперед — державної інвестиційної політики. У процесі формування такого механізму особливу увагу слід приділяти інноваційній спрямованості інвестиційних процесів, що відповідає сучасним вимогам економічного розвитку.

2.3 Оцінка інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості

Інвестиційні ресурси підприємства охоплюють сукупність активів, що використовуються для фінансування діяльності та розвитку. Вони формуються за рахунок внутрішніх джерел (прибуток, амортизація, резерви) та зовнішніх (позики, залучені інвестиції, емісія цінних паперів). Процес інвестування супроводжується зростанням вартості активів через капіталізацію. Окрім фінансових, важливими є трудові, природні та капітальні ресурси, що забезпечують сталий розвиток. Інвестиції спрямовуються на розширення потужностей, підвищення конкурентоспроможності та прибутковості. Усі форми капіталу можуть слугувати джерелами інвестицій як для реального сектору, так і для фінансових вкладень, що підкреслює багатоконпонентність інвестиційних ресурсів і їх роль у стратегічному розвитку та зміцненні ринкової позиції підприємств.

Для підприємств харчової промисловості до основних джерел інвестиційних ресурсів належать власний капітал, позикові кошти, прямі іноземні інвестиції, а також державна підтримка у вигляді грантів і субсидій. Ключовими напрямками інвестування є підвищення продуктивності,

поліпшення якості продукції, нарощування виробництва та забезпечення сталого розвитку в умовах конкуренції. Серед ключових напрямів інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості виокремлюється технічне переоснащення виробництва, зокрема впровадження сучасного обладнання, автоматизація та роботизація процесів. Це сприяє зниженню витрат, підвищенню продуктивності праці та стабільності якості продукції, а також зменшенню енергоспоживання та втрат сировини.

Важливою складовою є цифровізація та впровадження інноваційних технологій: автоматизовані системи управління, штучний інтелект, IoT-рішення забезпечують гнучкість виробництва та оперативне реагування на зміни попиту. Ці інструменти дозволяють підвищити ефективність, якість та конкурентоспроможність продукції.

Оцінка інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості потребує комплексного підходу, що враховує фінансові, технологічні, ринкові, соціальні та екологічні аспекти.

Фінансово-економічний підхід передбачає аналіз показників стабільності та ефективності використання інвестицій, зокрема коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, оборотності капіталу, а також індикаторів чистої приведеної вартості NPV, внутрішньої норми прибутковості IRR, термін окупності інвестицій PBP та індекс рентабельності інвестицій PI.

У межах технологічного підходу оцінюється рівень впровадження інновацій, автоматизації й цифровізації виробництва, а також їх вплив на зниження витрат. Маркетинговий підхід включає аналіз ринкової позиції підприємства, конкурентного середовища та попиту на продукцію за допомогою інструментів SWOT- і PESTLE-аналізу. Соціально-економічний аспект враховує вплив інвестицій на зайнятість, добробут населення та розвиток соціальної інфраструктури. Екологічний підхід передбачає оцінювання екологічних ризиків, оцінку впливу виробничої діяльності на

довкілля шляхом аналізу рівня викидів, впровадження ресурсозберігаючих технологій та оцінювання екологічної стійкості виробництва.

Інтегральний підхід базується на поєднанні кількісних і якісних методів та використанні узагальненого показника інвестиційного розвитку, який враховує декілька складових. В рамках нашого дослідження інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості ми можемо виокремити наступні чинники оцінювання інвестиційної привабливості підприємств: загальна характеристика виробництва; характеристика технічної бази, технології, вартість основних фондів, коефіцієнт зношення; виробнича потужність, можливість збільшення обсягів виробництва; номенклатура продукції; рівень монопольності стану підприємства; положення підприємства на ринку, доля ринку; характеристика менеджменту, система управління, чисельність персоналу, організаційна структура підприємства, фонд оплати праці; статутний фонд, власники, акціонерний капітал, номінальна та ринкова ціна акції, розподіл акцій та прибутків; структура витрат, рентабельність кожного виду продукції; обсяг прибутку; фінанси; економіко-географічне положення та галузева приналежність; вартість бренду; конкурентоспроможність; фінансова стійкість; ліквідність та платоспроможність; структура активів та капіталу.

В процесі оцінювання інвестиційної привабливості підприємства важливим є аналіз ефективності вже реалізованих інвестиційних проєктів, зокрема рівня освоєння ресурсів, досягнення запланованих показників прибутковості та термінів окупності. Такий аналіз дозволяє інвестору об'єктивно оцінити доцільність майбутніх вкладень.

Оцінювання інвестиційного потенціалу підприємства має ґрунтуватися на комплексному вивченні внутрішніх і зовнішніх чинників впливу. До зовнішніх чинників належать економічна політика держави, ситуація в регіоні та галузі, до внутрішніх — фінансово-економічний стан, управлінські рішення та ресурсна база підприємства.

Актуальність активізації інвестиційної діяльності в харчовій промисловості зумовлена її впливом на темпи економічного зростання галузі та рівень добробуту населення. Залучення інвестицій сприяє модернізації основних фондів, розширенню виробничих потужностей і досягненню ефективних пропорцій розвитку. Виробничі інвестиції покликані підвищити технічний рівень, оптимізувати розміщення підприємств та забезпечити приріст потужностей.

У харчовій промисловості найбільш результативним напрямом капіталовкладень є реконструкція та технічне переоснащення виробництва, що дозволяє швидко й економічно оновити матеріально-технічну базу та впровадити нові потужності. Важливим чинником стабілізації та розвитку галузі є ефективне залучення інвестицій з урахуванням її специфіки, а також прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо розробки й реалізації інвестиційних проєктів. Рівень ефективності підприємств значною мірою залежить від обсягів та напрямів інвестицій.

Харчова промисловість є одним із провідних секторів залучення іноземного капіталу в економіку України. Інвестиції надходять через створення спільних підприємств та використання кредитних ресурсів країн із розвинутою економікою. Перед безпосереднім вибором джерел фінансування підприємство або інвестор формує чітку стратегію оптимального співвідношення між власним капіталом, позиченими коштами та залученими ресурсами. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити баланс між ризиками та доходністю, а й отримати найвигідніші умови для здійснення інвестиційних проєктів. Раціональне планування структури капіталу є ключовим фактором ефективного управління фінансами, що сприяє мінімізації вартості фінансування і максимізації прибутковості інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності, особливо та, що спрямована на модернізацію виробничих процесів, має багатовимірний позитивний вплив на економіку. Вона підвищує якість і конкурентоспроможність продукції, що в свою чергу

сприяє збільшенню обсягів продажів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Зростання прибутковості підприємств дозволяє інвестувати в подальший розвиток, створює додаткові робочі місця та стимулює інновації. Важливою складовою такого процесу є забезпечення продовольчої безпеки країни. Паралельно відбувається розширення присутності вітчизняних компаній на міжнародних ринках, що сприяє інтеграції економіки України в глобальні торговельні процеси. Крім того, інвестиції відіграють важливу роль у трансформації та вдосконаленні структури АПК, оскільки стимулюють розвиток як виробничого, так і технологічного потенціалу галузі. Залучення фінансових ресурсів дозволяє підприємствам модернізувати наявні потужності, впроваджувати інноваційні агротехнології, автоматизувати виробничі процеси, що, в свою чергу, забезпечує зростання продуктивності, зниження витрат і підвищення якості кінцевої продукції. Розширення інвестиційної діяльності в АПК створює мультиплікативний ефект для економіки загалом. Зокрема, зростання обсягів виробництва в сільському господарстві та харчовій промисловості сприяє активізації суміжних галузей – машинобудування, транспорту, логістики, хімічної промисловості, торгівлі тощо. Це забезпечує додаткові надходження до бюджету, підвищує зайнятість населення, сприяє стабільності працевлаштування, а також стимулює розвиток сільських територій. Крім того, інвестиції опосередковано впливають на підвищення рівня добробуту населення – як через зростання доходів працівників, зайнятих у галузі, так і через покращення соціальної інфраструктури (дороги, об'єкти освіти, медицини, житлово-комунальна сфера), що часто супроводжує реалізацію великих інвестиційних проєктів, особливо в регіонах з високим сільськогосподарським потенціалом.

Детальні дані обсягів інвестицій за період з 2002 року надає Міністерство Фінансів [85]. Динаміка змін інвестиційних потоків представлена на рисунку 2.3, що розташований нижче.

Рис.2.3 Динаміка обсягів іноземних інвестицій в Україні

Графічне зображення дозволяє наочно відстежити ключові тенденції інвестиційного розвитку, виявити періоди зростання або спаду активності, а також зробити обґрунтовані висновки щодо ефективності реалізованої інвестиційної політики. Таким чином, інвестиції є не лише джерелом фінансового підживлення галузі, а й інструментом системних змін, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності України як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. В українських реаліях особливу значущість набувають іноземні та змішані інвестиції. У такому контексті іноземні інвестиції розглядаються як ключовий механізм подолання економічних викликів, оскільки вони сприяють залученню додаткового капіталу, впровадженню сучасних технологій, передових управлінських практик та забезпечують інтеграцію у міжнародні ринки.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції визначаються як «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до чинного законодавства з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту».

Для оцінки інвестиційної привабливості обраних нами підприємств оціночні параметри згруповано у таблиці 2.4. Кожному з оціночних параметрів присвоюється відповідне числове значення за бальною шкалою: рівень

«добре» оцінюється у 2 бали; «задовільно» – 1 бал; «у межах гранично допустимого значення» – 0 балів; «незадовільно» – мінус 1 бал; «вкрай незадовільно» – мінус 2 бали.

Таблиця 2.4

Оціночні параметри визначення інвестиційної привабливості

Показники	Параметри оцінки				
	Добре	Задовільно	В межах допустимого значення	Незадовільно	Вкрай незадовільно
Рентабельність активів	>15	10-15	5-10	0-5	<0
Фондовіддача	>9	3-9	0,3-3	-	-
Коеф.автономності	>0,5	0,2-0,5	0,1-0,2	0,03-0,1	<-2
Коеф.маневрен. власного капіталу	>0,2	0,1-0,2	0-0,1	-2-0	
Коеф.поточної ліквідності	>1,5	1.15-1,5	1-1,15	0,9-0,1	<0,9
Коеф. оборотності запасів		Збільшення		Зменшення	
Коеф.інноваційної активності	>0,6	0,3-0,6	0,2-0,3	0,1	0-0,1

На основі даної методики та результатів розрахунків показників фінансово-економічної та інноваційної діяльності підприємств було отримано результати, за якими розраховано показник у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості підприємств

	Показник оцінки інвестиційної привабливості				
	Високий	Середній	Низький	Незадовільний	Вкрай незадовільний
ТОВ «Рошен-Львів»			3		
ТОВ «Яготинський маслозавод»	12				

ТОВ «Рошен-Львів», яке входить до корпорації ROSHEN, спеціалізується на виробництві кондитерських виробів. Виготовлення продукції здійснюється з використанням сучасних технологій, високопродуктивного обладнання. Протягом 2023 року інвестиціями було

надходження нових нематеріальних активів – Сервісний пакет CheckPoint Advanced. Протягом 2023 року мало місце також надходження машин та обладнання на 231 тис. грн, транспортних засобів на 792 тис. грн, та малоцінних необоротних матеріальних активів на суму 1 863 тис. грн.

ТДВ «Яготинський маслозавод» засновано у 1956 р. Основними видами діяльності є перероблення молока, виробництво сиру та масла, оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, роздрібна торгівля. Товариство демонструє стійке зростання таких фінансових показників, як чистий дохід від реалізації продукції (5 635 593 тис.грн. у 2024 р. порівняно із 4 857 266 тис. грн. у 2023 р.) [102]. Рентабельність активів залишається на високому рівні, з максимальним значенням — 23,2%. Показник фондівдачі зростає і досяг піку — 13,8. Хоча в 2019 році він становив 11,6, що в 5,5 рази перевищує відповідний показник ТОВ «Рошен-Львів». Коефіцієнт автономії зростає, однак темпи приросту залишалися незначними; що свідчить про певну залежність підприємства від зовнішнього фінансування. Коефіцієнт маневреності власного капіталу перевищує порогове значення 0,1, залишаючись у межах нормативного діапазону. Коефіцієнт оборотності запасів демонструє позитивну динаміку. Рівень інноваційної активності підприємства залишається високим. Враховуючи стабільне зростання обсягів реалізації продукції, суттєвий чистий прибуток, високі показники рентабельності та активну інноваційну діяльність, підприємство є привабливим для іноземних та українських інвесторів. Більшість фінансових показників знаходяться у межах нормативних значень, що підтверджується високою оцінкою інвестиційної привабливості за бальною шкалою.

Таким чином, інвестиційна привабливість є узагальнюючим показником характеристик суб'єкта господарювання в контексті його інвестиційної політики та стратегії. Вона відображає сукупність інституційних, економічних, ресурсних, географічних, екологічних та соціальних умов, що формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників діяльності

підприємства та визначають напрями, обсяги й строки залучення інвестицій в його активи.

Висновки до розділу 2:

1. До початку повномасштабної війни в Україні інвестиційна активність у харчовій промисловості демонструвала стабільну динаміку. Проте у 2022 році, на тлі масштабного військового вторгнення Росії, цей показник скоротився на 37,8 % як наслідок загального погіршення економічної ситуації, пошкодження логістичної інфраструктури, зростання ризиків для інвесторів та зміщення пріоритетів фінансування в бік оборонного сектору. Водночас, уже у 2023 році відзначалося поступове відновлення інвестиційної активності. Така динаміка є свідченням адаптації бізнесу до нових умов, мобілізації внутрішніх ресурсів та прагнення підприємств до оновлення матеріально-технічної бази: 70,9% інвестицій було спрямовано на придбання машин і устаткування, що вказує на орієнтацію підприємств на технічне переоснащення, автоматизацію виробництва та впровадження інновацій.
2. Розроблення ефективного механізму управління інвестиційною діяльністю є стратегічним завданням, результативність цього механізму залежить як від внутрішніх чинників, так і від впливу зовнішнього середовища та державної інвестиційної політики.
3. При проведенні оцінки інвестиційної привабливості двох підприємств перевагу надано ТДВ «Яготинський молокозавод», підприємству, що становить суспільний інтерес та являється емітентом цінних паперів, що допущені до торгів на регульованому ринку капіталу.

РОЗДІЛ 3

ПОКРАЩЕННЯ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

3.1. Збільшення фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової промисловості

Повномасштабне вторгнення призвело до значного посилення зовнішнього тиску на функціонування підприємств харчової промисловості. Воєнні дії на території України, економічна нестабільність, скорочення внутрішнього ринку продовольства, зростання вартості енергоносіїв та комунальних послуг, а також відтік кваліфікованих кадрів негативно вплинули на виробничий потенціал галузі. Підприємства, що розміщували виробництво в регіонах активних бойових дій, були змушені перемістити матеріальні ресурси на безпечні території, підконтрольні уряду. Згідно з аналітичними даними КШЕ [86], сумарні втрати підприємств агропродовольчого сектору до кінця 2023 року оцінюються в 10,3 мільярда доларів США. Попри наявні труднощі, вітчизняні підприємства продовжують здійснювати виробничу діяльність, забезпечувати експортні поставки та виконувати податкові зобов'язання.

У контексті наукових досліджень фінансово-економічний потенціал підприємства трактується як здатність забезпечувати випуск продукції у визначених обсягах, номенклатурі та якості, що базується на наявних ресурсах. Такого підходу дотримується Н. Сарай [87], тоді як Ю. Левченко і О. Чередниченко [88] акцентують увагу на трудовому потенціалі, який, на їхню думку, формує основу виробничої спроможності підприємства. Вони підкреслюють важливість інтелектуального ресурсу, що, разом із матеріальними й інформаційними засобами, визначає ефективність виробничої системи. Т. Меліх [89] у своїх дослідженнях пропонує структурувати виробничий потенціал на виробничу, ресурсну та кадрову

складові. Натомість Г. Михайленко [90] акцентує на необхідності збалансованого розвитку засобів виробництва та трудових ресурсів, а також запровадженні інноваційних технологій, при цьому не виокремлюючи ресурсну складову як окрему категорію.

У сучасних наукових дослідженнях усе більшої актуальності набуває питання аналізу інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості. Зокрема, Г. Мохонько [91] та К. Клименко звертають увагу на необхідність вивчення цього аспекту. Незважаючи на очевидний взаємозв'язок між інноваційним розвитком і виробничими можливостями підприємств, автори розглядають окремі компоненти інноваційного потенціалу, серед яких фінансовий, кадровий, комунікаційний, науково-дослідний, техніко-технологічний, інтелектуальний, мотиваційний та ринковий, однак не зосереджують увагу безпосередньо на ресурсній базі підприємств.

Водночас у роботах дослідницького колективу у складі Ю. Левченка, В. Рябенка та О. Мельниченка [92] простежується інший підхід, відповідно до якого інноваційна діяльність харчових підприємств розглядається у нерозривному зв'язку з їх виробничими можливостями. У свою чергу, В. Ніценко та Ю. Данько [95] подають класичне тлумачення виробничого потенціалу, зокрема на прикладах функціонування молокопереробної галузі та свинарства, що дозволяє поширити цей підхід на інші сегменти харчової промисловості.

З урахуванням потреб адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняних умов, В. Мартиненко та В. Усатюк [93] пропонують його використання для підвищення ефективності формування виробничого потенціалу українських підприємств. Крім того, результати досліджень Х. Дзюбинської і М. Шашиної [94] щодо системи показників для оцінки управління виробничим потенціалом та методичних підходів до їх обчислення мають важливе значення як для наукового аналізу, так і для практичного застосування.

Окрему увагу в контексті ефективного використання ресурсів приділяє В. Губіна, яка підкреслює взаємозв'язок між рівнем конкурентоспроможності підприємства та впровадженням ресурсозберігаючих заходів. Отже, на основі аналізу існуючих підходів можна стверджувати, що в науковій літературі сформовано ґрунтовну теоретичну базу для подальшого вивчення специфіки збільшення фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової промисловості.

Виробничий потенціал підприємств харчової промисловості формується на основі трьох ключових складових: матеріальних ресурсів, основних засобів виробництва та трудових ресурсів. У межах зазначеної структури доцільним є аналіз механізмів його формування. Фінансове забезпечення є невід'ємним елементом формування виробничого потенціалу, оскільки фінансові ресурси виступають фундаментом економічної стійкості підприємства, безпосередньо впливаючи на рівень технічної оснащеності та можливості розширення виробничої діяльності.

Особливістю фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової галузі є його тісна залежність від аграрного сектору. Наприклад, виробничі процеси на підприємствах, що спеціалізуються на випуску борошна, круп або хлібобулочних виробів, значною мірою залежать від стабільного постачання зернових культур, зокрема пшениці. Крім того, сезонний характер аграрного виробництва обумовлює коливання цін на сировину: мінімальні ціни спостерігаються під час збору врожаю, тоді як упродовж міжсезонного періоду відзначається поступове зростання вартості.

У середині 2022 року було проведене онлайн-опитування, в якому взяли участь 72 підприємства, з них 11 належали до харчової промисловості. Участь у дослідженні брали підприємства різних розмірів і форм власності. Найбільшою мірою були представлені малі підприємства харчової галузі, штат яких становить від 10 до 50 осіб. На цю категорію припадало 20% загальної кількості опитаних, що еквівалентно шести підприємствам. Підприємства середнього та великого розміру також були включені до вибірки, однак їхня

кількість була недостатньою для отримання репрезентативних висновків, тому в узагальнених результатах вони не враховувалися. Згідно з отриманими даними, майже 53% підприємств повідомили про скорочення виробничих обсягів, близько 24% повністю або частково призупинили свою діяльність, а 2% були змушені перемістити виробничі потужності з тимчасово окупованих територій на підконтрольні Україні регіони. У наступному кварталі лише 23% підприємств змогли поновити свою діяльність, тоді як 61% очікували труднощі з відновленням, а 16% не мали змоги відновити функціонування.

Основними викликами, з якими зіткнулися підприємства харчової промисловості в умовах воєнного конфлікту, як було неодноразово підкреслено, були порушення логістичних ланцюгів постачання, втрата стабільних каналів збуту продукції, зменшення чисельності персоналу внаслідок мобілізації або еміграції, нестабільність фінансово-кредитного ринку, включаючи високі відсоткові ставки за кредитами та коливання валютного курсу. Додатково підприємства зазнавали труднощів із забезпеченням ресурсами: сировиною, енергоносіями, водопостачанням, що, поряд з окупацією територій, де розміщено виробництво, значно ускладнювало операційну діяльність. Воєнні дії в Україні суттєво вплинули на діяльність підприємств харчової промисловості. Зміни торкнулися логістики: постачання сировини з півдня змістилося до західних і центральних регіонів. Деякі підприємства, як-от агрофірма ім. Білого (Одеська область), переорієнтували виробництво на виготовлення м'ясних консервів. Водночас підприємства, що розміщені в зоні бойових дій, були змушені або релокуватись, або припинити роботу. Виробництво соняшникової олії скоротилося на 60–70% через ускладнений експорт, натомість зросли обсяги випуску курятини, що підтримало м'ясопереробні підприємства. Проте близько 69% опитаних харчових компаній не впроваджували нові види продукції. Основними перешкодами стали: відсутність обладнання (36%), брак технологій і знань (10%), та організаційні обмеження (22%) [96].

Для відновлення та розвитку галузі та збільшення фінансово-економічного потенціалу необхідна комплексна підтримка: консультації з ефективного ресурсокористування, впровадження новітніх технологій, фінансування відновлення виробництва, а також навчання персоналу.

Згідно з офіційною статистикою, Додаток В.1 - у 2021–2023 роках спостерігалось зростання загальної кількості підприємств харчової промисловості на 197 одиниць. Зокрема, кількість виробників харчових продуктів зросла на 265, тоді як кількість виробників напоїв скоротилася на 68. Попри загальне збільшення кількості підприємств, чисельність персоналу демонструє негативну динаміку: кількість найманих працівників зменшилася на 7,5% (у сфері виробництва харчових продуктів — на 16,7%), а залучених — на 6,8% (у тому числі на 15,9% відповідно). Основними причинами стали: виїзд кадрів за кордон, мобілізація, а також неможливість частини працівників повернутися з окупованих територій.

Показники виробництва та реалізації продукції в період 2021–2023 рр. продемонстрували зростання, незважаючи на виклики пандемії та війни. Так, обсяги виробництва зросли на 15,5% (харчових продуктів — на 14,2%, напоїв — на 26,4%), а реалізації — на 20,6% (у тому числі харчових продуктів — на 6,5%). Основним фактором зростання виступило підвищення цін та збільшення експорту надлишкової продукції, що частково компенсувало втрати основних засобів і витрати, пов'язані з релокацією бізнесу.

Незважаючи на зменшення чисельності працівників у харчовій промисловості, витрати на їх утримання зросли на 29,1%, зокрема у виробників харчових продуктів — на 10,2%. Середні витрати на одного працівника збільшилися на 38,5% і становили 211,4 тис. грн (у харчовому виробництві — майже 200 тис. грн, приріст 31%). Показник доданої вартості на одного працівника також зростав щорічно, досягнувши 692,4 тис. грн у 2023 році, що відповідає приросту в 33,6% (у виробників харчових продуктів — 44,6%). Загалом обсяги виробництва та реалізації зросли відповідно на 23,9% і 29,4%. Це свідчить про зростання ефективності використання трудового

потенціалу, що надалі буде посилюватися завдяки підвищенню цін, технологічним інноваціям і зменшенню трудомісткості.

Одним із ключових чинників збільшення виробничого потенціалу виступають капітальні інвестиції. У 2021–2023 роках середньорічний приріст інвестицій на підприємство харчової промисловості склав 4,3% (виробники харчових продуктів — 1,5%, напоїв — 22,9%). Попри суттєве скорочення інвестицій у 2022 році через воєнні обставини, у 2023 році їх обсяг відновився і перевищив показники 2021 року на 4.3%. Це стало можливим завдяки ефективній інвестиційній політиці, конкурентоспроможності продукції, раціоналізації використання ресурсів і підвищенню ефективності основних фондів (зростання капіталовіддачі, зниження капіталомісткості).

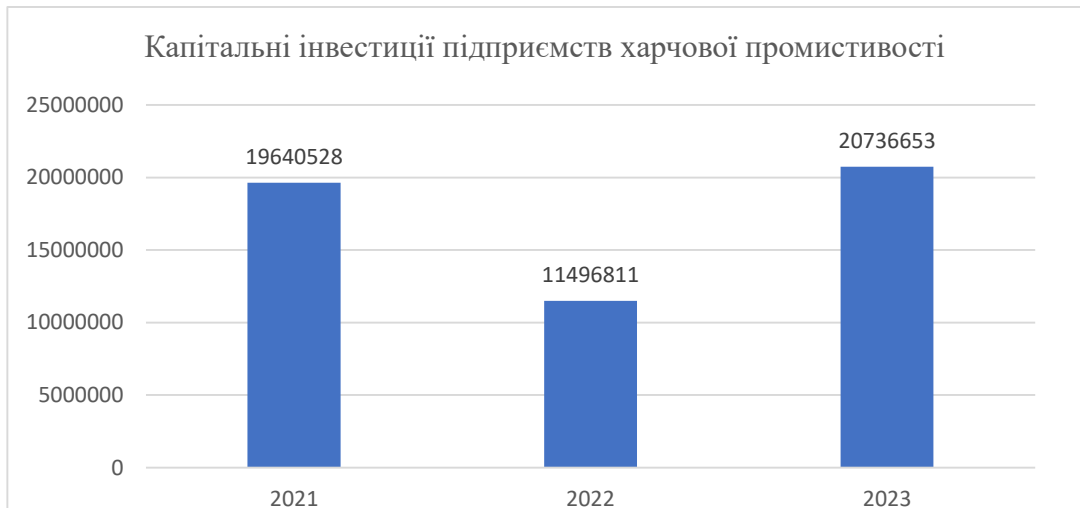

Рис. 3.1. Капітальні інвестиції підприємств харчової промисловості

Для активізації інвестиційної діяльності в харчовій промисловості І. Кравченко [97] пропонує зосередити державну політику на фінансово-кредитному, податковому та інфраструктурному стимулюванні. Зокрема, передбачається збільшення максимального кредитного ліміту за державною програмою «5–7–9%» до 150 млн грн для підприємств переробної галузі. Крім того, Європейський Союз запланував на 2024–2027 роки виділення Україні 50 млрд євро, частина яких буде спрямована на підтримку агропереробки.

Водночас актуальним залишається питання державного забезпечення страхування воєнних ризиків для інвесторів, які готові вкладати кошти у розвиток переробної інфраструктури. Серед інших важливих напрямів

державної підтримки варто виокремити: розширення доступу до довгострокового і пільгового кредитування; розвиток логістики й транспортної інфраструктури; впровадження сучасних технологій; укладення зовнішньоекономічних угод, що стимулюватимуть експорт продукції; вдосконалення регуляторного середовища; інвестиції у професійну підготовку кадрів та підтримку інноваційної діяльності.

3.2. Формування моделі управління інвестиційною діяльністю на підприємствах харчової промисловості

Стан підприємств харчової промисловості сьогодні значною мірою визначається впливом воєнних подій, що зумовлює високі ризики та нестабільність бізнес-середовища. У таких умовах виникає потреба у впровадженні нових підходів до формування моделі управління інвестиційною діяльністю. Структурні зміни на ринках сировини, фінансів та продовольства вимагають від підприємств гнучкості та здатності до адаптації, зокрема в управлінні інвестиційними процесами. Для цього необхідне належне теоретичне та методичне підґрунтя, зокрема використання моделювання системи управління як інструменту, що дозволяє ефективно керувати ресурсами, діяльністю та взаємозв'язками в умовах сучасних викликів.

Підприємство є складною економічною системою, опис якої неможливо звести до єдиної універсальної моделі. Економічне моделювання відображає процеси й явища, враховуючи специфіку об'єкта дослідження та поставлені цілі. Через це один і той самий процес може описуватись різними моделями залежно від функціонального призначення, що актуалізує необхідність застосування різних підходів до моделювання інвестиційної діяльності.

У дослідженні інвестиційних процесів харчових підприємств найчастіше застосовуються такі методологічні підходи:

1. Системний підхід розглядає підприємство як відкриту систему, а інвестиційний проєкт – як її підсистему. У межах цього підходу моделювання

включає стратегічні орієнтири, методологічні засади та інструментарій управління. Він дозволяє виявити взаємозв'язки між елементами системи та визначити шляхи досягнення стратегічних цілей.

2. Когнітивний підхід, як продовження системного, зосереджується на пізнавальному аспекті – здобутті й використанні знань. Його перевагами є аналіз причинно-наслідкових зв'язків, можливість проведення сценарного аналізу та розроблення стратегій інвестиційної поведінки.
3. Архітектурний підхід передбачає побудову моделі підприємства у вигляді схеми з урахуванням ієрархії та зв'язків між елементами. Він ґрунтується на важливості інформаційної інфраструктури для управління і дозволяє узгодити стратегію з зовнішніми умовами, забезпечуючи адаптивність системи управління.
4. Онтологічний підхід у моделюванні інвестиційної діяльності підприємств, запозичений з інформаційних технологій, базується на семантичному описі об'єктів та процесів. У цьому контексті стратегія розглядається як базовий рівень формування бізнес-моделі з урахуванням ключових показників ефективності (KPI). Онтологічне моделювання здійснюється за допомогою формалізованих інструментів, зокрема OWL, що дозволяє структурувати підприємство за функціями, цілями та зв'язками.

Ключовими принципами такого підходу є: наявність концептуальної основи, універсальність, адаптивність, формалізація процесів, системність, міждисциплінарна інтеграція та поступовий розвиток моделі у процесі її реалізації.

5. Проєктний підхід, як продовження архітектурного, передбачає розгляд кожного бізнес-процесу як окремого проєкту. Він дозволяє деталізувати ресурсне забезпечення та побудувати унікальну організаційну структуру відповідно до потреб підприємства. Перевагами цього підходу є: розподіл інвестиційного процесу на складові, визначення процедур і повноважень, а також формування стандартів управління. Однак його використання у

нестабільному середовищі потребує додаткових зусиль, хоча для проектно-орієнтованих підприємств такий підхід залишається ефективним.

У «Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства» поняття інвестиційної привабливості визначається як «рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог інвестора, що оцінюється через інтегральні показники» [98].

Аналіз підходів до моделювання інвестиційної стратегії харчових підприємств свідчить про доцільність поєднання кількох методологічних основ. Такий інтегрований підхід дозволяє повніше охопити специфіку інвестиційної діяльності та забезпечити ефективне стратегічне управління. Узагальнене концептуальне бачення комплексної моделі, яка слугуватиме основою системи стратегічного моніторингу інвестиційної діяльності, представлено на рис. 3.2.

Перевагою запропонованої моделі, що поєднує різні підходи, є здатність чітко формулювати стратегічні цілі та напрями інвестиційної діяльності на основі аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів та їх узгодження зі стратегією підприємства. Вона дозволяє обґрунтувати вибір методів і підходів до стратегічного управління інвестиціями, а також створити дієві механізми управління — від оцінювання інвестиційних рішень до координації дій учасників і забезпечення інформаційної підтримки.

Метою розробки комплексної моделі стратегічного управління інвестиційною діяльністю харчових підприємств є створення ефективної системи реалізації інвестиційних цілей, що сприятиме стабільній роботі підприємства в умовах нестабільного середовища та стане частиною загальної стратегії управління. Модель дозволяє: приймати обґрунтовані стратегічні рішення та реалізовувати їх оптимальними шляхами; сформулювати цілісне бачення інвестиційної діяльності; своєчасно виявляти та усувати слабкі місця в управлінні; впроваджувати гнучке управління інвестиційною стратегією.

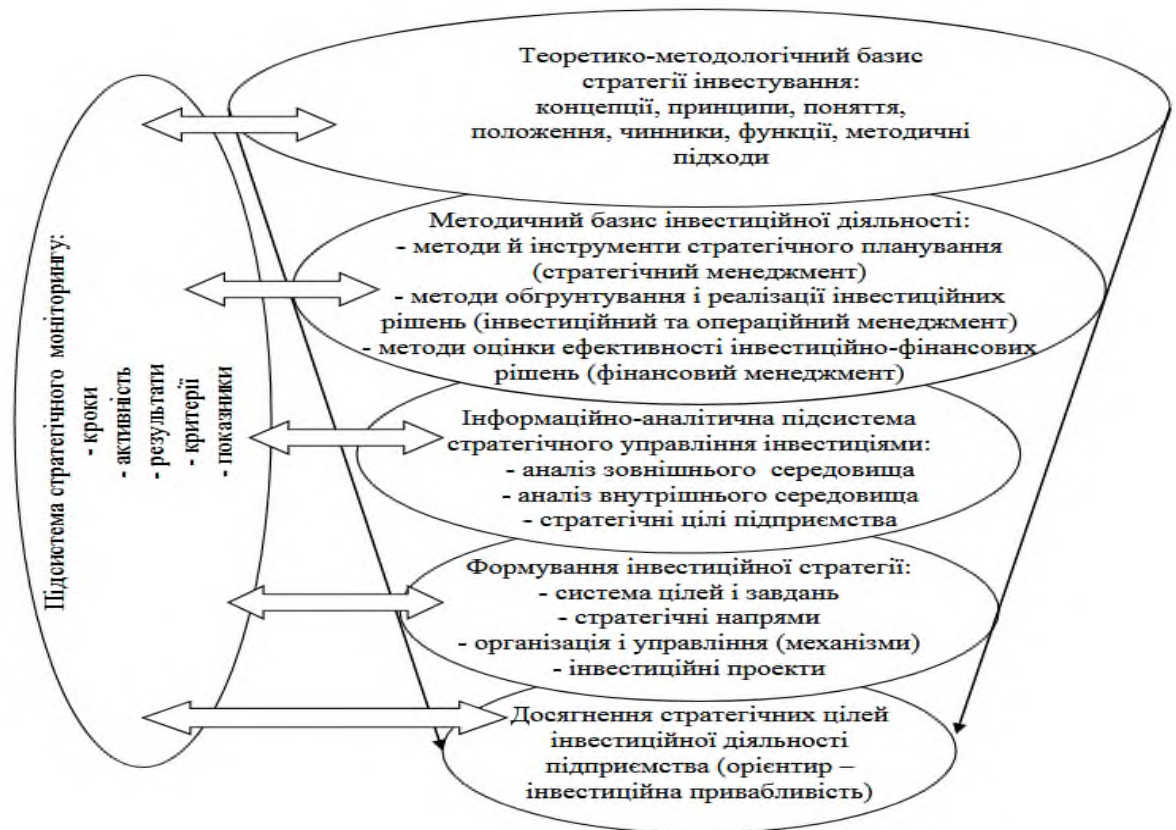

Рис. 3.2. Комплексна модель управління інвестиційною діяльністю харчових підприємств

Основні принципи моделі:

- ✓ узгодженість між рівнями, що забезпечує єдність цілей і мінімізацію суперечностей;
- ✓ ієрархічна структура, яка дозволяє локалізувати негативні впливи та зберігати цілісність системи;
- ✓ системність, що передбачає розгляд інвестицій як частини загальної відкритої системи підприємства.

Система управління інвестиційною діяльністю розглядається як відкрита підсистема загального менеджменту підприємства. Її ефективність забезпечується дотриманням ряду ключових принципів. По-перше, релевантність — це охоплення максимальної кількості елементів і аспектів управління, що підвищує відповідність моделі реальним умовам. Формалізація та універсальність передбачають чіткий опис елементів і

процесів, що забезпечує зрозумілість на всіх рівнях управління. Інформаційна повнота є критично важливою для прийняття обґрунтованих рішень і нормального функціонування системи. Свобода у прийнятті рішень супроводжується відповідальністю підприємства за їхні наслідки, що дозволяє формувати власну інвестиційну політику. Адаптивність моделі дає змогу враховувати зміни внутрішнього й зовнішнього середовища.

Циклічність забезпечує можливість багаторазового застосування моделі, що відповідає постійному характеру інвестиційної діяльності. Загалом, запропонована модель поєднує сильні сторони різних підходів до моделювання, що забезпечує її ефективність і відповідність реаліям інвестиційної діяльності харчових підприємств. Вона має багаторівневу структуру, що включає теоретико-методологічний, методичний, інформаційно-аналітичний, стратегічний рівень та рівень практичного впровадження.

I. Перший рівень моделі — теоретико-методологічний — є основою всієї системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю. Він забезпечує формування головної мети інвестиційної стратегії, визначення ключових напрямків її реалізації, наукове обґрунтування підходів до стратегування, врахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів при виборі рішень, а також встановлення базових понять і принципів інвестиційної діяльності. Методологічна складова моделі формує структуру, зміст і взаємозв'язок методів та інструментів для реалізації інвестиційної стратегії. Вона слугує основою для створення, оцінки й удосконалення організаційно-економічних механізмів та моніторингу їх дії.

II. Методичний базис системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю охоплює дві основні групи методів, які мають застосовуватися у взаємозв'язку: 1) методи управління, що спрямовані на досягнення результатів: методи прийняття інвестиційних рішень, формування та оцінки проектних пропозицій, що використовуються на передінвестиційному етапі;

інструменти управління реалізацією інвестиційних проєктів; 2) методи аналізу та оцінки ефективності, що застосовуються як на етапі обґрунтування, так і під час реалізації проєктів: інструменти оцінювання потенціалу підприємства-заявника; методи аналізу ризиків і результативності інвестицій. У мінливих умовах зовнішнього середовища важливо використовувати адаптивну систему методичного забезпечення управління та моніторингу інвестиційного процесу.

III. Інформаційно-аналітичний рівень забезпечує основу для ухвалення управлінських рішень в межах інвестиційної стратегії, реагуючи на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. До якості інформації (повнота, точність, своєчасність) висуваються підвищені вимоги, адже її обсяги та джерела постійно зростають. Цей рівень посідає ключове місце в моделі стратегічного управління, оскільки ґрунтується на принципах, визначених попередніми рівнями, і водночас слугує основою для стратегічного планування, реалізації інвестиційної діяльності та подальшого моніторингу. Основне завдання інформаційно-аналітичної системи — забезпечити надходження необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, інформаційно-аналітична підсистема має забезпечувати збір, обробку та передачу даних з внутрішніх і зовнішніх джерел. Вона виконує дві взаємопов'язані функції: підтримує формування стратегічних цілей підприємства та забезпечує моніторинг реалізації інвестиційного процесу, що дає змогу своєчасно коригувати всі рівні моделі управління.

Система стратегічного управління інвестиціями та її елементи є об'єктом інформаційно-аналітичного забезпечення. Збір, обробка та використання даних здійснюються як внутрішніми, так і зовнішніми суб'єктами. До зовнішніх належать органи влади, постачальники, споживачі, конкуренти тощо, які формують або впливають на інформаційні потоки. Внутрішні суб'єкти – це персонал підприємства, який працює з інформацією.

Основна функція інформаційно-аналітичної підсистеми – забезпечити керівництво актуальними даними для формування, коригування та реалізації стратегічних інвестиційних планів. Зокрема, вона повинна: розробляти й деталізувати інвестиційні стратегії; оперативно вносити зміни до планів у відповідь на зміни середовища; здійснювати моніторинг ключових індикаторів реалізації стратегій; оцінювати результати реалізації інвестиційної стратегії.

IV. Для формування моделі стратегічного управління інвестиційною діяльністю підприємства можливо обрати одну з базових концепцій: реактивну, ситуаційну або проактивну. Реактивна концепція – підприємство реагує на зміни постфактум, тобто адаптується вже після того, як зміни настали. Управління має короткостроковий характер, рішення часто є вимушеними. Ситуаційна концепція – управлінські рішення приймаються з урахуванням аналізу конкретної ситуації. Передбачає певний рівень підготовки до змін, однак стратегічна ініціатива обмежена рамками поточних обставин. Проактивна концепція – підприємство не лише враховує зміни, а й випереджає їх, самостійно формуючи сприятливе інвестиційне середовище. Характеризується довгостроковим плануванням і активним пошуком можливостей. Отже, найбільш ефективною для сучасного харчового підприємства в умовах високої динаміки середовища є проактивна концепція, оскільки вона забезпечує стійкий розвиток, дозволяє випереджати ризики та формувати конкурентні переваги за рахунок активного управління інвестиціями.

V. Досягнення стратегічних цілей інвестиційної діяльності як завершальний базис орієнтований на інвестиційну привабливість підприємства. Процес стратегічного управління інвестиційною діяльністю харчових підприємств для досягненні стратегічних цілей включає такі основні етапи: 1) стратегічний моніторинг – оцінка зовнішнього і внутрішнього середовища, аналіз ходу реалізації інвестиційних проєктів, трансформація інформації у ресурс для прийняття управлінських рішень; 2) планування – визначення цілей, напрямів та інструментів інвестиційної

діяльності на основі зібраних даних і обраної стратегії; 3) реалізація стратегії – впровадження інвестиційних рішень згідно з моделлю стратегічної поведінки підприємства; 4) коригування – адаптація стратегії з урахуванням змін середовища або результатів реалізації, що дозволяє зберігати актуальність інвестиційного курсу.

3.3. Стратегія покращення оцінки інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану

В сучасних умовах особливої актуальності набуває питання післявоєнної реконструкції України та формування сприятливого середовища для інвестиційної діяльності. Збройні конфлікти не лише спричиняють суттєві руйнування виробничих потужностей, а й зумовлюють помітне зниження загального рівня економічної активності в країні. Досвід окремих держав та результати наукових досліджень свідчать про те, що ефективність та швидкість економічного відновлення в післявоєнний період залежить від низки ключових чинників: тривалість та масштабність воєнного протистояння, обсяг та форми міжнародної допомоги, а також рівень розвитку інституційного середовища, здатного забезпечити ефективне управління ресурсами та стимулювання інвестиційної активності. Розвинена система інституційного регулювання, яка передбачає правову визначеність, захист прав інвесторів та прозорість процедур, сприяє формуванню довіри до економіки держави та прискоренню процесів її відновлення. У протилежному випадку, за умов інституційної слабкості та тривалої соціально-економічної нестабільності, процес відбудови може суттєво ускладнитися, що, своєю чергою, поглибить втрати та загострить структурні дисбаланси.

Досвід країн, які зазнали значних воєнних руйнувань, демонструє, що стратегічно зважена політика у сфері інвестиційного розвитку здатна забезпечити не лише стабілізацію, але й створити передумови для довготривалого зростання. Зокрема, приклади повоєнного економічного

піднесення таких країн, як ФРН, Японія, Південна Корея, Італія та Ізраїль, свідчать про важливість інвестицій як базового елементу відновлення та модернізації національних економік. У кожному з цих випадків значну роль відіграло поєднання цілеспрямованої державної політики, зовнішньої допомоги та ефективного інституційного супроводу інвестиційних процесів.

Значна кількість європейських держав задекларувала готовність долучитися до процесу відновлення України. Для забезпечення ефективного використання такого потенціалу необхідним є формування дієвої моделі залучення іноземного капіталу.

У процесі залучення іноземного капіталу в українські підприємства харчової промисловості спостерігаються численні бар'єри, серед яких ключовими є недостатній рівень розвитку ринкової інфраструктури, нестабільність нормативно-правового регулювання та функціонування фінансово-кредитної системи, відсутність прозорості у механізмах відшкодування податку на додану вартість, а також недостатній рівень захисту прав власників та міноритарних інвесторів. В умовах такої ситуації підвищення інвестиційної привабливості підприємств передбачає розв'язання низки стратегічно важливих завдань. До таких належать модернізація матеріально-технічної бази, нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції та розширення її асортиментного ряду, впровадження інноваційних та ресурсозберігаючих технологій, а також орієнтація на виробництво продукції, яка відповідає міжнародним стандартам якості та запитам споживчого ринку.

Н. Коваль [100], на основі дослідження інтегральних показників інвестиційної привабливості підгалузей харчової промисловості, згрупувала підприємства галузі за рівнем інвестиційної привабливості, які зображено на рис. 3.3. З огляду на постійні зміни в політичному, економічному та соціальному середовищі, актуальним є постійний моніторинг стану харчової промисловості та її сировинної бази. Це необхідно для вдосконалення

інвестиційної політики, а також для забезпечення ефективної структури та обсягів надходження капіталу в галузь.

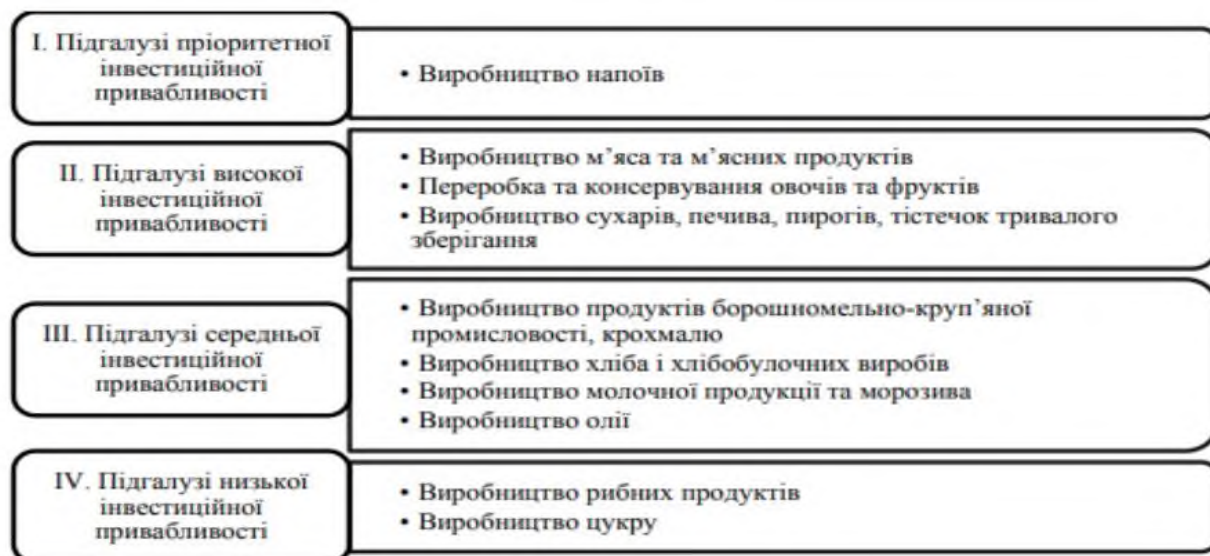

Рис. 3.3 Групування підгалузей харчової промисловості за рівнем інвестиційної привабливості [100].

Більшість наявних підходів до інвестування були сформовані в умовах стабільних економік і досконалих ринків. Натомість сучасна інвестиційна діяльність в Україні, зокрема в харчовій промисловості, здійснюється в умовах воєнного стану, що ускладнює функціонування фінансових і товарних ринків, посилює ризики та ускладнює стратегічне управління. За таких умов важливо визначити актуальні тренди та виклики, що впливають на реалізацію інвестиційної стратегії підприємств харчової галузі. Серед основних варто виділити прискорення інноваційного розвитку, зростання попиту на функціональні продукти з високою поживною цінністю, популяризація продукції рослинного походження як альтернатива тваринницьким продуктам, ширше застосування замінників цукру, інтеграція біотехнологій і біомедицини у виробництво харчових продуктів, зменшення доступності морепродуктів і їх заміна рослинними аналогами та відмова від традиційної системи тваринництва. Після проведення оцінки рівня інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості виникає необхідність у створенні відповідної інвестиційної стратегії. Такий підхід охоплює розроблення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення ефективного

інвестування, серед яких доцільно виокремити три основні стратегічні напрями: формування інвестиційних ресурсів, підвищення доходності та зниження ризиків, пов'язаних із процесом інвестування.

Особливу увагу слід приділити стратегії, яка стосується формування інвестиційних ресурсів, оскільки вона виконує ключову роль у процесі підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Наявність достатнього обсягу інвестиційних ресурсів створює підґрунтя для реалізації інвестиційного потенціалу на всіх етапах розвитку підприємства.

Метою зазначеної стратегії є задоволення потреб підприємства в залученні необхідного обсягу інвестиційних коштів, а також оптимізація структури ресурсів з урахуванням потреб підвищення інвестиційної привабливості. В межах реалізації такої стратегії підприємство має зосередитися на раціональному використанні власних фінансових можливостей для забезпечення довгострокової фінансової стабільності. Крім того, важливо забезпечити безперервне надходження додаткових фінансових ресурсів, необхідних для зміцнення фінансової стійкості та зростання вартості підприємства.

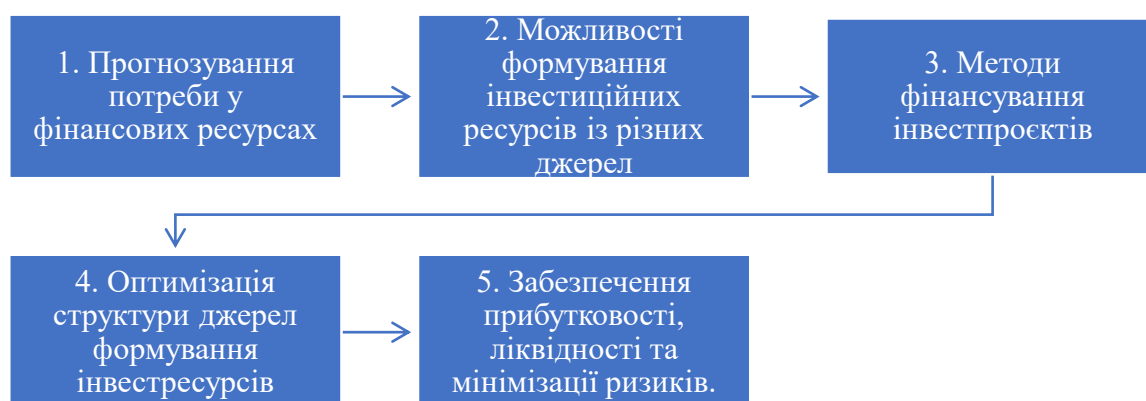

Рис. 3.4 Стратегія формування інвестиційних ресурсів

На першому етапі доцільно здійснити прогнозування потреби підприємства у фінансових ресурсах, необхідних для збереження стійкого фінансового стану та підтримання стабільного функціонування у довгостроковій перспективі. Наступним кроком є аналіз потенційних

можливостей залучення інвестицій з різних джерел. Третій етап передбачає вибір найбільш доцільних методів фінансування конкретних інвестиційних програм і проєктів. На четвертому етапі здійснюється оптимізація структури джерел інвестиційних ресурсів, що включає встановлення раціонального співвідношення між власними та залученими ресурсами. Фінальним етапом стратегії є забезпечення належного рівня привабливості інвестицій для потенційних інвесторів шляхом досягнення прийняттого співвідношення між прибутковістю, рівнем ліквідності та мінімізацією можливих ризиків. В умовах ринкової економіки важливим напрямом підвищення інвестиційної привабливості підприємства є розроблення стратегії максимізації доходності, яка передбачає орієнтацію управлінських рішень на зростання вартості підприємства як економічного суб'єкта.

До ключових елементів внутрішнього інвестиційного середовища, що формують рівень ризику для потенційного інвестора, доцільно віднести: виробничо-технічні характеристики, фінансово-економічні показники, рівень маркетингової активності, інноваційний потенціал, а також соціально-психологічний клімат у колективі. У процесі прийняття рішень щодо інвестування інвестор має провести комплексну оцінку зазначених складових, встановити ступінь їх впливу на майбутні інвестиційні результати та обґрунтувати доцільність капіталовкладень. Після проведення оцінки інвестиційного середовища необхідно обрати ефективні інструменти зниження ризиковості: забезпечення фінансової стійкості підприємства шляхом обмеження частки позикових коштів у загальній структурі капіталу; виведення з обігу або оптимізація неліквідних активів; раціоналізація структури інвестованих коштів; підвищення ліквідності оборотних активів та забезпечення ефективного управління ними; ухилення від інвестицій у високоризикові об'єкти (ризик-уникнення); страхування інвестиційних ризиків; використання механізмів хеджування; отримання та аналіз розширеної інформації про фінансовий стан підприємства, ринкове середовище та перспективи його розвитку.

Завершальним етапом стратегії мінімізації інвестиційних ризиків є оперативний моніторинг, що охоплює постійне спостереження за вже виявленими ризиками, оцінку нових загроз, контроль ефективності вжитих заходів та коригування обраної стратегії в разі необхідності.

У контексті підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості важливе значення має розробка програми управління його ринковою вартістю.

Завершальним етапом процесу планування інвестиційної привабливості підприємства є оцінка ефективності реалізованої програми, що базується на фінансових показниках. однак виключно кількісні коефіцієнти не забезпечують повного уявлення про досягнуті результати. Тому доцільно враховувати також ефективність операційної та фінансової діяльності, зростання ринкової вартості підприємства, підвищення добробуту власників, реалізацію інноваційного потенціалу, ефективність маркетингових заходів, а також відповідність фактичних результатів запланованим показникам. Отже, впровадження системного підходу до управління інвестиційною привабливістю підприємств за запропонованою моделлю сприятиме не лише її зростанню, але й підвищенню рівня доходності, зниженню інвестиційних ризиків і, як наслідок, забезпечить збільшення ринкової вартості підприємств.

Висновки до розділу 3:

1. З метою покращення інвестиційної привабливості розкрито чинники збільшення фінансово-економічного потенціалу підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану на основі таких ключових складових як матеріальні ресурси, основні засоби виробництва та трудові ресурси. Не менш важливою залишається роль зовнішньої підтримки, яка, за належного адміністрування, може стати важливим чинником мобілізації ресурсів, відновлення критичної інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності та загального економічного зростання.

2. У процесі управління інвестиційною привабливістю підприємства важливим завданням є розроблення ефективної стратегії формування інвестиційних ресурсів. Така стратегія має бути побудована на системному підході та включати кілька послідовних етапів, кожен з яких забезпечує комплексне вирішення завдань, пов'язаних із залученням та ефективним використанням інвестиційного капіталу.

3. Україні доцільно враховувати найкращі практики післявоєнного розвитку інших держав, адаптуючи їх до національних умов. У цьому контексті стратегічне планування інвестиційної діяльності, вдосконалення інституційного середовища та забезпечення прозорості і стабільності регуляторної політики виступають базовими умовами формування ефективної моделі економічного відновлення та сталого розвитку.

ВИСНОВКИ:

В магістерській роботі на основі узагальнення теоретико-методологічних підходів запропоновано нове бачення механізмів формування та реалізації інвестиційної політики харчових підприємств. На основі дослідження нами сформульовано такі висновки теоретичного та прикладного характеру:

1. Надані уточнені визначення понять «інвестиційна політика підприємства», «інвестиційна стратегія» та «інвестиційна привабливість», встановлено взаємозв'язок між ними. Розкрито економічну сутність інвестування, надано класифікаційне обґрунтування підходів до визначення проблематики інвестування.
2. Розкрито основи управління інвестиційною діяльністю через впровадження фінансового, стратегічного та інноваційного підходів.
3. Методологія оцінки інвестиційної привабливості поєднує процедури оцінки досягнення цілей підприємства з аналізом ефективності інвестування.
4. Встановлено, що у 2023 році продовольчий комплекс сформував 15,6% загального обсягу капітальних інвестицій в Україні. Основна частка інвестицій припадала на матеріальні активи (98,8%), що вказує на слабку інтелектуальну складову інвестиційних проєктів. Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств (96%), що свідчить про обмежений доступ до зовнішніх інвестицій. Визначено ключові тенденції та виклики, з якими стикаються підприємства харчової галузі в процесі реалізації інвестиційної діяльності.
5. В межах дослідження було визначено ключові важелі мотивації та запропоновано перспективні механізми державного стимулювання інвесторів у харчовій галузі. Серед них — удосконалення інституційного регулювання, розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів і ринків, а також адаптація національного законодавства до норм і стандартів ЄС.

6. В дослідженні розкрито класифікацію таких методів оцінки інвестиційної привабливості підприємств та проєктів як метод умовного виділення проєктів, метод аналізу змін, метод об'єднання, метод накладання, метод порівняння, метод оцінки за вартістю бізнесу та метод інтегральної оцінки інвестиційної привабливості.

7. Розроблено концептуальну модель стратегічного моніторингу інвестиційного процесу харчового підприємства, яка охоплює чотири основні етапи: ініціацію, формалізацію, реалізацію та завершення з післяпроєктним супроводом. Для кожного етапу визначено критерії та показники оцінки, що дозволяє здійснювати комплексний контроль інвестиційної діяльності. Запропонована модель може бути використана для управління стратегічним розвитком інвестиційної політики підприємств галузі.

8. Сформовано модель управління процесом формування та реалізації інвестиційної стратегії харчового підприємства, яка охоплює всі ключові складові інвестиційного менеджменту: від концепту інвестиційної політики та методологічних підходів до інформаційно-аналітичного супроводу, стратегування і практичної реалізації. Запропонований механізм включає послідовні етапи, що починаються зі стратегічного моніторингу — аналізу зовнішніх і внутрішніх умов, а також оцінки ходу реалізації проєктів. На основі отриманих даних здійснюється стратегічне планування, впровадження інвестиційної стратегії згідно з обраною моделлю поведінки та її подальше коригування.

9. Запропоновано стратегію підвищення інвестиційної привабливості підприємств, що дозволить збільшити рівень доходності та знизити рівень ризиковості, що сприятиме зростанню ринкової вартості підприємств харчової галузі у сучасних умовах невизначеності та воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Красножон С.В. Сучасні теорії інвестування. Наукові праці НУХТ, 202. №47. С. 201-203.
2. Jorgenson, D. (1963) Capital Theory and Investment Behavior. American Economic Review, 53, 247-259.
3. Robert Novy-Marx An Equilibrium Model of Investment Under Uncertainty The Review of Financial Studies, 2007, vol. 20, issue 5, 1461-1502
4. Каут О. В., Дунайчук С.М. Аналіз типових інвестиційних стратегій промислових підприємств. Інвестиції: практика та досвід № 7/2018. С. 20-24
5. Закон України 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (Дата звернення 26.08.25р.)
6. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент : підручник : у 3 ч. Ч. 3 / І.О. Бланк, Н. М. Гуляєва, І. М. Вавдійчик. – Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2023. –284 с.
7. Tobin J.A. A General Equilibrium Approach to Monetary Theory. Journal of Money, Credit and Banking, No. 1, 1969.
8. Bond S., Devereux M., Schiantarell F. Investment and Tobin's Q: Evidence from company panel data // Journal of Econometrics, No. 51, 1992
9. Verona F. The Q theory of investment: new evidence from a time-frequency analysis Bank of Finland Research Discussion papers, No. 4, 2016.
10. Gehringer A. M&A waves, capital investment and Tobin's Q // Economic policy note. Flossbach von Storch Research Institute, 2015.
11. Gugler K., Mueller D., Yurtoglu B. Marginal Q, Tobin's Q, Cash flow and Investment, No. 70, 2004.
12. Outlon N. Aggregate Investment and Tobin'S Q: The Evidence from Britain, No. 33, 1981.
13. Shaller H.A. Re-examination of the Q Theory of Investment Using U.S., No. 5, Oct.-Dec. 1990.
14. Shiantarelli F., Devereux M. Investment, financial factors and cash flow: evidence from UK panel data, No. 3115, 1989.
15. Fazzari S., Hubbard R.G., Peterson B.C. Financing Constraints and Corporate Investment: Response to Kaplan and Zingales, No. 5462, 1996.
16. Salinger M.A., Summers L.H. Tax reform and corporate investment: A microeconomic simulation study, in: M. Feldstein, ed., Behavioural simulation methods in tax policy analysis, 1983.
17. Hayashi F., Innoue T. The relation between firm growth and q with multiple capital goods: Theory and evidence from panel data on Japanese firms, No. 59, 1991.

18. Bond S., Devereux M., Schiantarell F. Investment and Tobin's Q: Evidence from company panel data. *Journal of Econometrics*, No. 51, 1992.
19. Tybout J. Credit Rationing and Investment Behaviour in a Developing Country, No. 65, 1983.
20. Moyen N. Investment-cash flow sensitivities: constrained versus unconstrained firms, No. 59, 2004.
21. Kaplan S.N., Zingales L. Investment-cash flow sensitivities are not valid measures of financing constraints. *Quarterly Journal of Economics*, No. 115, 2000. P. 707—712.
22. Heaton J.B. Managerial optimism and corporate finance *Social Science Research Network*, No. 31, 1997.
23. Love I. Financial Development and Financing Constraints: International Evidence from the Structural Investment Model // *The Review of Financial Studies*. 2003. No. 16.
24. Ferderer J. The Impact of Uncertainty on Aggregate Investment Spending: An Empirical Analysis, No. 25, 1993.
25. Ghosal V., Loungani P. Product Market Competition and the Impact of Price Uncertainty on Investment: Some evidence from US Manufacturing Industries, No. 44, 1996.
26. Leahy J., Whited T. The effect of uncertainty on investment: Some stylized factors, No. 37, 1996.
27. Abel A.B. A Stochastic Model of Investment, Marginal Q and the Market Value of the Firm. *International Economic Review*, No. 26, 1985.
28. Hartman R. The Effects of Price and Cost Uncertainty on Investment *Journal of Economic Theory*, No. 5, 1972. pp. 358-366.
29. Caballero R.J. On the Sign of the Investment-Uncertainty Relationship *American Economic Review*, No. 81, 1991.
30. Goel R., Rati Ram K. Irreversibility of R&D investment and the adverse effect of uncertainty: Evidence from the OECD countries. *Economics Letters*, No. 71, 2001.
31. Fuss C., Vermeulen P. Firms' investment decisions in response to demand and price uncertainty. *NBB Working Paper*, No. 45, April 2004.
32. Sterken E., Lensink R., Hong B. Investment, cash flow and uncertainty: evidence for the Netherlands. *University of Groningen*, 10th International Conference on Panel Data, Berlin, July 5-6, 2002.
33. Novy-Marx R. An Equilibrium Model of Investment Under Uncertainty. *The Review of Financial Studies*, No. 20 (5), Sep., 2007. pp. 1461-1502.

34. Leahy J.V. Investment in Competitive Equilibrium: The Optimality of Myopic Behavior. *The Quarterly Journal of Economics*, No. 108 (4), Nov., 1993. pp. 1105-1133.
35. Grenadier S.R. An Application to the Equilibrium Investment Strategies of Firms. *The Review of Financial Studies*, No. 15 (3), 2002. pp. 691-721.
36. Reynolds S.S. Strategic Capital Investment in the American Aluminum Industry. *The Journal of Industrial Economics*, No. 34 (3), 1986. pp.225-245.
37. Порядок використання коштів на підтримку проектів зі значними інвестиціями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468-2024-п#Text> (дата звернення 23.08.2025).
38. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення державної підтримки реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями Постанова Кабінету Міністрів від 26 квітня 2024 р. № 468. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468-2024-п#Text>. (Дата звернення 23.08.2025).
39. Караван Н.А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід* № 1/2019 С. 13-17. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.1.13.
40. Страшинський В. І. Інвестиційне забезпечення підприємств харчової промисловості: стан, тенденції та проблеми URL: <https://chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/28/11.pdf>. (Дата звернення 31.08.2025.)
41. Сич Є.М., Ільчук В.П., Сич О.Є., Шадура Н.Т. Класифікація інвестицій як система супідрядних понять довгострокового вкладення капіталу. *Фінанси України*. 1999. № 7. С. 22—28.
42. Закон України 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (Дата звернення 26.08.2025).
43. Інвестиційна політика. *Енциклопедія сучасної України*.
44. Чумаченко М., Аптекарь С., Білопольський М. та ін. *Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи*. Д., 2003.
45. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій І. О. *Інвестиційна політика в Україні*. Д., 2006.
46. Кейнс Дж.-М. *Общая теория занятости, процента и денег* / Пер. с англ. Москва, 2011. Див. також літ. Інвестиційний фонд.
47. Грищенко Л.Л. *Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання*. [https://kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/15.pdf](https://kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf) (Дата звернення 26.08.2025).

48. Лановий В. Інвестиції та розвиток. В. Лановий, В. Дубровський. Київ : Центр Ринкових реформ, 2002. 86 с.
49. Сокурєнко П. І. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. Європейський вектор економічного розвитку. 2010. № 1 (8). С. 208–214.
50. Музиченко А. С. Державне регулювання інвестиційної діяльності: монографія. А. С. Музиченко. Київ: Науковий світ, 2001. 345 с.
51. Office, Publications. "What is policy". sydney.edu.au. Retrieved 15 April 2018.
52. Voican, Mădălina (2008). "Government's Role in Coordination of Decision-Making Process". *Revista de Științe Politics. Journal of Political Science* (17): 26–31.
53. Gade, Christian (2023). "When is it justified to claim that a practice or policy is evidence-based? Reflections on evidence and preferences". *Evidence & Policy*: 1–10. doi:10.1332/174426421X16905606522863. S2CID 261138726.
54. Wragg, David W. (1973). *A Dictionary of Aviation* (first ed.). Osprey.p. 251. ISBN 9780850451634. Freedman, Lawrence (2023). *Strategy*. Oxford University Press. ISBN 978-0-19-932515-3.
55. О.І. Гуторов Інвестиційна стратегія підприємства: принципи, методи та етапи розробки. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. № 2., Т. 2.2021 DOI: 10.31359/2312-3427-2021-2-2-212.
56. Бланк І. О., Гуляєва Н. М. Інвестиційний менеджмент: підручник. Київ. нац. торг.екон. унт. 2003. 398 с.
57. Докієнко Л. М., Клименко В. В., Акімова Л. М. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав. 2011. 405 с.
58. Федоренко В. Г. Основи менеджменту : підручник. Київ : Алерта. 2007. 420 с.
59. Романів, А., & Ситник, Й. (2024). Особливості розроблення інвестиційних стратегій в підприємстві. *Економіка та суспільство*. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-66> . (дата звернення 28.08.2025).
60. Каут О. В., Дунайчук С. М. Аналіз типових інвестиційних стратегій промислових підприємств. *Інвестиції: практика та досвід* . 2018. № 7. С. 20 – 24.
61. Козаченко Г. В. Управління інвестиціями на підприємстві. Київ : Лібра, 2010. 368 с.
62. Орєхова К. В. Формування інвестиційної стратегії підприємства. *Інвестиції: практика та досвід* 2014. № 21. С. 14– 17.

63. Шталь Т. В., Козуб В. О., Бондаренко Л. М. Формування інвестиційної стратегії вітчизняним підприємством у міжнародному бізнесі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2017. Випуск 1 (49). С. 213–216.
64. Лагодієнко В. В., Машканцева С. О., Долинська О. О., Богданов О. О. Розвиток регіональної системи маркетингу у сфері транспортних послуг. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 1. С. 76-80.
65. Матвійчик О.А. Економічна сутність інвестицій та їх класифікація URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197256643.pdf> (Дата звернення 27.08.2025).
66. Буряк С. В. Дослідження сутності інвестицій у сучасній економічній теорії. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 9. 2001. С. 43-53.
67. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії. Фінанси України. 2000. № 11. С. 114-117.
68. Недашківський М. Сутність та основні поняття інвестиційного процесу. Банківська справа 1998. № 6, С. 55-58.
69. Довбенко М. Міллер (Miller) Мертон Говард. Економічна енциклопедія: в трьох томах. Т. 2. Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. с. 424-426. ISBN 966-580-101-5 (Т. 2).
70. Самуельсон П. Економіка : підручник. Львів : Світ, 1993. - 495 с.
71. О. І. Ляшенко. Модель Економічного зростання Солоу-Свена з нейтральним, капіталоінтенсивним та трудоінтенсивним технологічним процесом. Ефективна економіка № 6, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2123> (Дата звернення 31.08.2025).
72. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. –Київ: Лібра,2002. 472 с.
73. Мошляк І.О. Інвестиційна діяльність підприємства та її ефективність. Вчені записки Університету «КРОК». №3 (51), 2018. С. 68-73.
74. Коломієць Н. О., Коломієць О. П. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. Вісник ХНТУСГ ім. Петра Василенка. 2017. Вип. 188. С. 91–106.
75. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс. Київ: Ніка-Центр, 2014. 656 с.
76. Романова Т.В., Кучер Я.В. Напрямки підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3538> (дата звернення 01.09.2025).

77. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 01.09.2025).
78. Майорова Т. В., Крук В. В., Шевчук. Я. В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 21. С. 12-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_21_4. (дата звернення 01.09.2025).
79. НІСД: Україна та глобальна продовольча безпека. URL: <https://www.niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viyny>. (дата звернення 01.09.2025).
80. Майорова Т. Інвестиційна діяльність : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
81. Дробенко Ю. Механізм управління інвестиційними процесами. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. 2003. № 484. С. 255–258.
82. Менеджмент : понятійно-термінологічний словник / за ред. Г. Щокіна та ін. Київ : МАУП, 2007. 291 с.
83. Федоренко В. Інвестиційний менеджмент. Київ : МАУП, 1999. 184 с.
84. Новикова І. Вартісно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства : дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Суми, 2013. 219 с.
85. Статистика від Мінфіну : прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2024/> (дата звернення 01.09.2025).
86. Київська Школа Економіки. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wpcontent/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення 02.09.2025).
87. Сарай Н.І. Виробничий потенціал підприємства: сутність та особливості діагностики. Інновацій на економіка. 2012. № 12. С. 100-103.
88. Левченко Ю.Г., Чередниченко О.А. Управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2010. № 35. С. 128-133. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/10311>. (дата звернення 02.09.2025).
89. Меліх Т.Г. Методологічний базис оцінки виробничого потенціалу харчових підприємств. Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 12(2). С. 6-13. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/12-2_2016/3.pdf. (дата звернення 02.09.2025).

90. Михайленко Г.А. Характеристика ресурсної складової виробничого потенціалу галузей харчової промисловості. Продовольчі ресурси. 2021. № 3(05). С. 166-172. URL: <https://iprjournal.kyiv.ua/index.php/pr/article/view/388>. (дата звернення 02.09.2025).
91. Мохонько Г., Клименко К. Стан розвитку інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості в Україні. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: I Міжнародна науково-практична конференція 2020. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/201235>. (дата звернення 03.09.2025).
92. Левченко Ю.Г., Рябенко В.В., Мельниченко О.В. Ефективність використання інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 4. С. 20-25.
93. Мартиненко В.П., Усатюк В.В. Адаптація зарубіжного досвіду щодо оцінки виробничого потенціалу підприємства. Підприємництво та інновації. 2017. Випуск 3. С. 43-48.
94. Дзюбинська Х.М., Шашина М.В. Оцінювання ефективності управління виробничим потенціалом підприємства за його складовими. Економічні студії. 2018. № 4 (22). С. 29-33.
95. Ніценко В.С., Данько Ю.І. Розвиток виробництва молока в Україні та економічна стійкість молокопродуктового підкомплексу. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 4. С. 8-15.
96. Центр ресурсоефективного та чистого виробництва. Діяльність вітчизняних підприємств під час війни в Україні: дослідження реального стану та потреб. Київ: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2022. 23 с.
97. Кравченко І.Й. Статистичний аналіз інвестицій в харчову промисловість України та механізми їх стимулювання за умов сучасної продовольчої кризи. Економіка та держава. 2022. № 5. С. 115-120. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.115> (дата звернення 03.09.2025).
98. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23 лютого 1998 року № 22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG2654> (дата звернення 10.09.2025).
99. Верстюк І. Повоєнна відбудова України: косметичний ремонт чи створення нової економіки. Hromadske: [веб-сайт]. URL: <https://hromadske.ua/ekonomika/232589-povoyenna-vidbudova->

[ukrayinykosmetychnyy-remont-chy-stvorennia-novoyi-ekonomiky](#) (дата звернення 12.09.2025).

100. Перегуда Р. В., Стасюк Ю. М Інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості // Економіка і суспільство. 2018. Вип.17. С. 314-321. https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/46.pdf (дата звернення: 12.09.2025).

101. Фінансова звітність ТОВ «Рошен-Львів». URL: <https://roshenlviv.com.ua/image/catalog/zvit.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).

102. Фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод» URL: <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/> (дата звернення: 12.09.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.1

Порівняльна таблиця методів оцінки підприємства

Метод	Суть підходу	Ціль	Переваги	Недоліки
1. Метод аналізу змін	Оцінка приросту доходів і зменшення витрат унаслідок інвестицій	Оцінка впливу інвестицій на загальні показники	Простота, доступність даних, застосовність до модернізації	Не враховує фінансову стійкість, не відображає повного ефекту
2. Метод об'єднання	Об'єднання підприємства і проекту в єдину фінансову модель	Комплексна оцінка ефективності на рівні підприємства	Враховує всі аспекти діяльності підприємства	Високі вимоги до обсягів інформації, складність в реалізації
3. Метод накладання	Прогнозування змін у фінзвітності підприємства з урахуванням інвестицій проекту	Аналіз змін фінстану після реалізації проекту	Дає повну картину впливу проекту на діяльність	Складність розрахунків, фокус зміщується з проекту на підприємство
4. Метод порівняння	Порівняння фінпланів підприємства «до» та «після» реалізації проекту	Визначення загального ефекту для підприємства	Універсальність, оцінка ефекту у динаміці	Не фокусується на фінансовій стійкості, складність моделювання
5. Майновий підхід	Оцінка бізнесу за вартістю активів (книжна, заміщення, відтворення, ліквідаційна)	Визначення реальної вартості підприємства	Простота (у випадку балансового методу), об'єктивність	Не враховує прибутковості і перспективи
6. Порівняльний підхід	Оцінка за аналогами угод або ринковими мультиплікаторами	Визначення ринкової вартості	Орієнтація на ринок, актуальність	Складність пошуку релевантних аналогів, обмеження застосування
7. Доходний підхід	Визначення вартості бізнесу на основі доходів (прибутків)	Розрахунок вартості підприємства на основі прибутку	Орієнтація на головну мету бізнесу – прибуток, актуальність у динаміці	Складність прогнозів, чутливість до ставки дисконту
8. Інтегральна оцінка	Комплексний показник, що враховує множину факторів з різними ваговими коефіцієнтами	Порівняльна оцінка різних підприємств/проектів	Дає загальну оцінку, зручний для прийняття рішень, враховує ризики	Неоднозначність методики, потреба в якісному математичному апараті

ДОДАТОК А.2

Матриця рішень для інвестора

Інвестиційна ціль інвестора	Рекомендовані методи оцінки підприємства	Пояснення/обґрунтування
1. Купівля підприємства (M&A)	Доходний підхід Майновий підхід Порівняльний підхід	Доходний підхід визначає здатність генерувати прибуток, майновий — вартість активів, порівняльний — орієнтир на ринкову ціну.
2. Оцінка інвестиційної привабливості для вкладу в капітал	Доходний підхід Інтегральна оцінка Метод порівняння	Важливо оцінити потенціал зростання прибутковості та комплексну фінансову стійкість. Інтегральна оцінка дає збалансований погляд.
3. Інвестиції з метою отримання контролю	Доходний підхід Метод аналізу змін Метод об'єднання	Інвестора цікавить, як зміниться бізнес у цілому після вкладень. Аналіз змін дозволяє оцінити приріст доходів, метод об'єднання — вплив на всю структуру.
4. Короткострокові спекулятивні вкладення (ринкові інвестори)	Порівняльний підхід Метод аналізу фінансового ринку (мультиплікатори)	Важлива швидка оцінка ринкової вартості, активності, ліквідності. Мультиплікатори дозволяють швидко оцінити співвідношення ціни та доходу.
5. Оцінка ризиків/стійкості підприємства	Метод накладання Інтегральна оцінка	Визначаються зміни в фінансовому стані після інвестування. Інтегральний підхід враховує ризики, платоспроможність, ліквідність та інші важливі показники.

ДОДАТОК А.2

Матриця рішень для інвестора

Інвестиційна ціль інвестора	Рекомендовані методи оцінки підприємства	Пояснення/обґрунтування
6. Оцінка вартості перед продажем своєї частки/виходом з бізнесу	Доходний підхід Майновий підхід Метод ліквідаційної вартості	Доходний і майновий підходи дозволяють обґрунтувати ціну продажу. Якщо є ймовірність закриття бізнесу — застосовується ліквідаційна вартість.
7. Довгострокова інвестиція з фокусом на дивіденди	Доходний підхід (метод DCF) Метод капіталізації доходу Метод аналізу змін	Оцінюється здатність генерувати стабільний дохід у довгостроковому періоді. Підходи дозволяють оцінити дохідність вкладень.

